

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

I N F O R M A C I J A

**o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2020. godini
i planovima gospodarenja šumama za 2021. godinu**

Sarajevo, kolovoz 2021. godine

SADRŽAJ

POPIS SKRAĆENICA	5
I. UVODNE NAPOMENE	7
II. ZAKONODAVNI OKVIR	9
III. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU	13
IV. REALIZACIJA PLANA SJEČA	19
V. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA	21
VI. ŠUMSKA TRANSPORTNA INFRASTRUKTURA	27
VII. ŠUMSKO-UZGOJNI RADOVI	31
VIII. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO	37
IX. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA	41
X. POKAZATELJI POSLOVANJA	47
XI. KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU FBIH	51
XII. LOVSTVO	53
XIII. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA	59
XIV. SAŽETAK	63
ZAKLJUČCI VLADE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE	73

POPIS SKRAĆENICA

BPK	Bosanskopodrinjski kanton
CBP	Centralna baza podataka
EU	Europska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMPVŠ	Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva
FSC	Forest Stewardship Council
GIS	Geografski informacijski sistem
GJ	Gospodarska jedinica
HNK	Hercegovačko-neretvanski kanton
HTZ	Higijensko-tehnička zaštita
ISS	Informacijski sistem šumarstva Federacije BiH
JP	Javno poduzeće
KJP	Kantonalno javno poduzeće
KS	Kanton Sarajevo
K10	Kanton 10
MP ŠTI	Master plan šumske transportne infrastrukture Federacije BiH
PDV	Porez na dodanu vrijednost
PK	Posavski kanton
RD	Radni dan
SBK	Srednjobosanski kanton
ŠDS	Šumski drveni sortimenti
ŠKP	Šumski kamionski put
ŠGD	Šumskogospodarsko društvo
ŠGO	Šumskogospodarska osnova
ŠGP	Šumskogospodarsko područje
ŠTI	Šumska transportna infrastruktura
ŠUR	Šumskouzgojni radovi
TK	Tuzlanski kanton
USK	Unsko-sanski kanton
ZDK	Zeničko-dobojski kanton
ŽZH	Županija Zapadnohercegovačka

I. UVODNE NAPOMENE

Sukladno Programu rada Vlade Federacije BiH za 2021. godinu i Programu rada Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (FMPVŠ) za 2021. godinu, Federalna uprava za šumarstvo izradila je „Informaciju o gospodarenju državnim šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2020. godini i planovima gospodarenja šumama za 2021. godinu“ (Informacija). Informacija je izrađena na temelju podataka prikupljenih od kantonalnih uprava za šumarstvo, kantonalnih poduzeća koja gospodare šumama, kao i iz drugih relevantnih izvora.

U Informaciji su navedeni značajniji pokazatelji gospodarenja šumama:

- zakonodavni okvir
- površine šuma
- drvena zaliha
- godišnji zapreminski prirast i sječivi etat
- pregled planiranih i ostvarenih sječa i realizacija plana sječa
- planirana i ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata
- planirana i ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih komunikacija
- otvorenost šuma
- pregled planiranih i ostvarenih šumskouzgojnih radova
- sjemenarstvo i rasadnička proizvodnja
- integralna zaštita šuma
- podaci o poslovanju kantonalnih šumskogospodarskih društava
- podaci o uposlenim u kantonalnim šumskogospodarskim društvima i upravama za šumarstvo
- kratki pregled sa najznačajnijim podacima iz oblasti lovstva
- pregled strateških aktivnosti i projekata u šumarstvu.

Izvršena je analiza stanja u oblasti šumarstva na svim razinama, identificirani problemi i slabosti, te predložene aktivnosti za njihovo rješavanje.

II. ZAKONODAVNI OKVIR

1. Zakon o šumama

Imajući u vidu funkcije šume i činjenicu da šume i šumska zemljišta u Federaciji BiH čine oko 58% ukupnog životnog prostora, nema sumnje da upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem predstavlja vitalni državni interes, odnosno interes Federacije BiH.

Upravljanje i gospodarenje šumama i šumskim zemljištem su specifične aktivnosti, koje u cilju efikasnosti, teže principu prostorne i funkcionalne centralizacije. Ovaj princip počiva na spoznajama:

- da gospodarenje svim šumama i šumskim zemljištima mora imati jedan zajednički, dugoročni cilj – optimalno ili potpuno korištenje prirodnih potencijala šumskih zemljišta,
- da se upravljanje i gospodarenje šumama zasniva uglavnom na samofinanciranju iz tekućih prihoda od prodaje šumskih proizvoda,
- da gospodarenje izoliranim (izdvojenim) šumskim površinama ili kompleksima sa šumom lošije kvalitete ili bez šume ne može funkcionirati bez podrške zbog nedostatka tekućeg prihoda.

Oblast šumarstva se regulira Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Zakon o šumama („Sl. novine Federacije BiH“, br. 20/02, 29/03 i 37/04), bio je na snazi sve do 27.11.2009. godine, kada ga je Ustavni sud Federacije BiH stavio van snage Presudom broj: U-26/08 od 14.04.2009. godine.

Navedenom presudom Parlamentu FBiH naloženo je da u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja presude („Službene novine Federacije BiH broj: 36/09) navedeni zakon usuglasi sa Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi i Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH, a što Parlament Federacije BiH do danas nije učinio. Od tada do danas ova oblast je zakonski neuređena.

Vlada Federacije BiH je na 55. sjednici održanoj 27.05.2016. godine, nakon razmatranja Prednacrt zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt zakona o šumama.

Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH je na 12. redovnoj sjednici održanoj 13.07.2016. godine razmatrao ovaj Zakon i donio zaključak kojim je prihvatio Nacrt zakona o šumama. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH na nastavku 15. redovne sjednice održane 15.12.2016. godine razmatrao je Nacrt Zakona o šumama, te usvojio Zaključak kojim je prihvaćen Nacrt Zakona o šumama. Predmetnim zaključcima predlagač je zadužen da provede javnu raspravu u roku od 90 dana, što je ovo Ministarstvo u ostavljenom roku i izvršilo.

Ovo Ministarstvo je u suradnji sa svim kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, Savezom općina i gradova Federacije Bosne i Hercegovine, kantonalnim šumskogospodarskim društvima, Federalnom upravom za inspekcijske poslove-Šumarskim inspektoratom, Šumarskim fakultetom Univerziteta u Sarajevu, Udruženjem inženjera i tehničara Federacije Bosne i Hercegovine, Hrvatskim šumarskim društvom, Udruženjem poslodavaca u Federaciji BiH, Samostalnim sindikatom šumarstva, prerade drveta i papira provelo javne rasprave. Na području svih kantona provedena je javna rasprava, te uzimajući u obzir konstruktivne primjedbe i sugestije iznesene tijekom javnih rasprava, izrađen je Nacrt Zakona o šumama i isti je upućen Vladi FBiH 31.05.2017. godine na razmatranje, utvrđivanje teksta Prijedloga zakona o šumama i upućivanja u dalju proceduru.

Vlada Federacije BiH na 110. sjednici održanoj 07.07.2017. godine, nakon razmatranja Nacrta zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila je i u parlamentarnu proceduru uputila Prijedlog zakona o šumama. Isti do danas, i pored već tri upućene urgencije od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine (2018., 2019. i 2020. godine), nije razmatran ni na jednom od domova Parlamenta Federacije BiH.

U prethodnom periodu, kao posljedica nedonošenja federalnog propisa za oblast šumarstva, devet kantona je donijelo svoje propise za oblast šumarstva. Donošenjem kantonalnih zakona o šumama, Federaciji BiH se uskraćuju nadležnosti propisane Ustavom Federacije BiH, na različite načine je uređeno upravljanje i gospodarenje šumama, pitanje vlasništva kao i izdvajanje finansijskih sredstava za korištenje, zaštitu i unapređenje šuma, što je u suprotnosti sa ustavnim odredbama.

2. Zakon o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja (“Službene novine Federacije BiH”, br. 71/05 i 8/10)

Ovim zakonom uređuje se: registracija i način vođenja registara, proizvodnja i kontrola proizvodnje šumskog i hortikulturnog sjemena i sadnog materijala, kontrola uvoza reproduktivnog materijala, naknada troškova, upravni nadzor nad provođenjem ovoga Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja od značaja za provođenje jedinstvenog sistema upravljanja sjemenarstvom i rasadničarstvom šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Tijekom implementacije predmetnog Zakona uočeni su određeni nedostaci i nedorečenosti, što stvara probleme kako samim registriranim proizvođačima, tako i organima koji provode stručni pregled nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala kao i inspekcijskim organima. Također, odredbe ovog Zakona nisu u potpunosti usklađene sa zakonodavstvom EU koje uređuje ovu oblast. Potrebno je napomenuti i to da su Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja kao i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu poljoprivrednog bilja (“Sl. novine Federacije BiH”, broj: 55/01) propisani uvjeti vezano za proizvodnju i promet ukrasnog drveća i grmlja, koji nisu ujednačeni, te i usljed navedenog dolazi do određenih poteškoća vezano za upis u registre proizvođača i uvoznika sjemena i sadnog materijala, kao i do poteškoća prilikom provođenja stručnih kontrola i inspekcijskih pregleda.

Imajući u vidu navedeno, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva pristupilo je izradi novog zakona o šumskom reprodukcijском materijalu te je u cilju izrade teksta Prednacrta Rješenjem imenovana Radna grupa. Vlada Federacije BiH na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o reprodukcijском materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

Nacrt zakona o reprodukcijском materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja razmatran je i usvojen na 10. redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH održanoj 29.1.2020. godine. Isti do danas nije razmatran na Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.

3. Zakon o lovstvu

Zakon o lovstvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 4/06, 8/10 i 81/14) je objavljen 01.02.2006. godine i stupio je na snagu 09.02.2006. godine. Njegova implementacija i nakon petnaest godina još uvijek nije u potpunosti izvršena.

Ovaj Zakon je mijenjan i dopunjavan u 2010. i 2014. godini, u njegovoj primjeni i dalje su prisutne znatne poteškoće, što je i osnovni razlog da se pristupilo izradi novog Zakona o lovstvu.

Implementacija važećeg Zakona o lovstvu nije izvršena u dijelu koji se odnosi na dodjelu lovišta na korištenje.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva izradilo je tekst Prednacrtu Zakona o lovstvu i isti u studenom 2019. godine uputilo u proceduru pribavljanja obveznih mišljenja od strane nadležnih institucija.

Federalno ministarstvo financija, ni nakon tri urgencije upućene od strane Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, nije dostavilo svoje mišljenje.

U predloženom zakonskom rješenju, nakon njegovog usvajanja, biti će omogućena deblokada osnivanja i dodjele lovišta na korištenje u kantonima u kojima su ti postupci blokirani već 14 godina.

Lovstvo u smislu ovog Zakona, predstavlja javnu djelatnost.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je od dana stupanja na snagu ovog Zakona donijelo dvadeset (20) provedbenih propisa (pravilnika), kao i dva rješenja o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokožu.

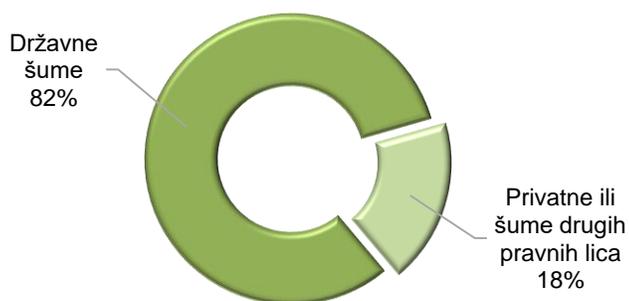
Međunarodne Konvencije koje uređuju pitanja zaštite i gospodarenja sa divljači su brojne, a BiH je do sada prihvatila i potpisala neke najznačajnije, među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska Konvencija, Cites Konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti.

III. OPĆI PODACI O ŠUMARSTVU

1. Pokrivenost šumama

Šume i šumska zemljišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od oko 1.510.937,5 ha, od toga su u državnom vlasništvu 1.233.807,5 ha ili 82%, a u privatnom vlasništvu i vlasništvu drugih pravnih lica oko 277.130,0 ha ili 18%.

Vlasnička struktura šuma u Federaciji BiH

Osim po vlasništvu šume razvrstavamo i prema namjeni njihovog korištenja tako da prema toj klasifikaciji postoje: privredne šume, zaštitne šume i šume posebne namjene. Temeljna načela šumarstva u Federaciji BiH su održivo gospodarenje, očuvanje prirodne strukture i raznolikosti šuma, kao i trajno povećanje stabilnosti kako u gospodarskom smislu tako i u svim općekorisnim funkcijama šuma. Šumama u Federaciji BiH se gospodari na temelju šumskogospodarskih osnova koje se donose za desetogodišnji period. Za državne šume izrađuju se šumskogospodarske osnove u kontinuitetu za sva šumskogospodarska područja, osim ŠGP „Srednje-neretvansko” i područje krša Hercegovačko-neretvanskog kantona. Za privatne šume nisu izrađene šumskogospodarske osnove u Unsko-sanskom, Hercegovačko-neretvanskom, Zapadnohercegovačkom i Kantonu 10. Izrada šumskogospodarskih osnova za državne šume je obveza korisnika šuma, odnosno šumskogospodarskih društava, a za privatne šume kantonalnih ministarstava za šumarstvo i kantonalnih uprava za šumarstvo. Šumskoprivrednim osnovama se osigurava princip održivog gospodarenja šumama, te planiraju sve aktivnosti na razini šumskogospodarskog područja. Pored ovih, aktivnosti su usmjerene u postizanju i održavanju prirodne strukture, zaštite biološke raznolikosti, kao i aktivnosti koje dovode do poboljšanja svih općekorisnih funkcija šuma. Šumama kao jedan od vrednijih resursa Federacije BiH treba posvetiti posebnu pažnju zbog evidentne degradacije i potrebe za korištenjem svih funkcija šuma. Vrlo važno je osigurati stabilan zakonski okvir donošenjem federalnog Zakona o šumama i poduzeti konkretne aktivnosti na unapređenju organizacije gospodarenja šumama u cilju održivog korištenja resursa, očuvanja prirodne strukture, zaštite okoliša i drugo. Radi potpunijeg uvida u stanje državnih šuma u Federaciji BiH, na temelju šumskogospodarskih osnova i raspoloživih podataka dobijenih od šumskogospodarskih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo daje se pregled stanja šuma po svim bitnim elementima: strukturi površina, drvnih zaliha, zapreminskog prirasta i sječivog etata.

2. Prikaz strukture površina šuma i šumskih zemljišta

Po prikazanim podacima ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u državnom vlasništvu Federacije BiH iznosi 1.233.807,5 ha.

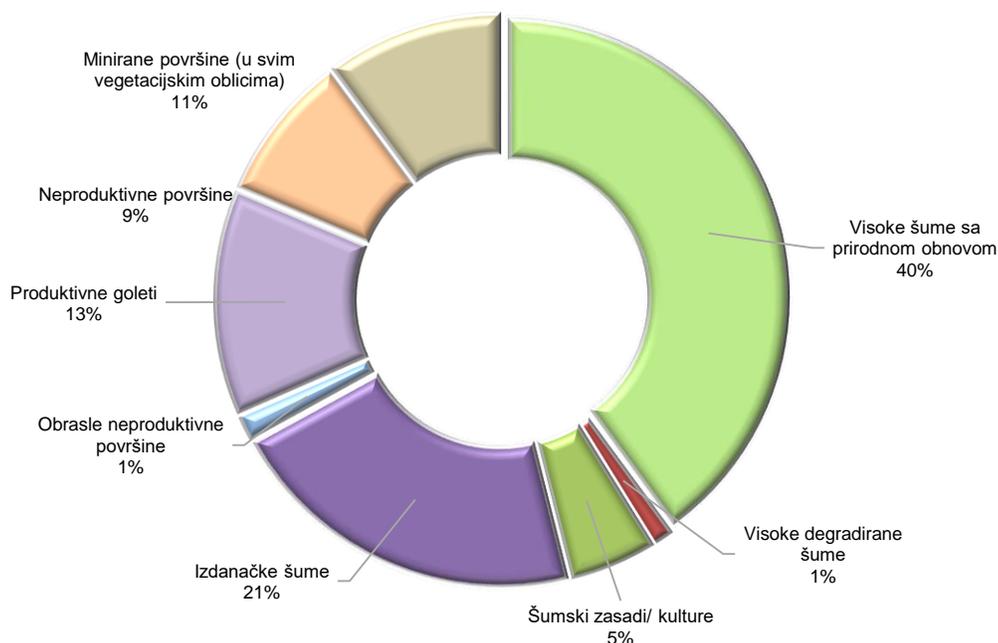
Struktura površina šuma i šumskih zemljišta

Vegetacijski oblik	Površina ha	%
Visoke šume sa prirodnom obnovom	493.479,1	40,0
Visoke degradirane šume	14.898,8	1,2
Šumske zasadi-kulture	60.517,5	4,9
Ukupno visoke šume	568.895,4	46,1
Izdanačke šume	257.879,6	21,0
Obrasle neproduktivne površine	17.809,3	1,4
Ukupno obraslo šumsko zemljište	844.584,4	68,4
Produktivne goleti	159.913,5	13,0
Ukupno za gospodarenje	1.004.497,9	81,4
Neproduktivne površine u pogledu šumarstva	104.185,5	8,5
Minirane površine (u svim vegetacijskim oblicima)	125.124,2	10,1
UKUPNO	1.233.807,5	100

Iz strukture šuma i šumskih zemljišta, vidljivo je da visokih šuma sa prirodnom obnovom ima 493.479,1 ha, ili oko 40%, ovo je u odnosu na stanje i značaj ovih šuma na kojima se zasniva šumska proizvodnja dosta nepovoljno.

Struktura površina šuma i šumskog zemljišta u Federaciji BiH

Stanje na dan 31.12.2020. godine

Visokih degradiranih šuma ima 14.898,8 ha ili 1%. Ove šume zahtijevaju posebne mjere u gospodarenju zato što je u njima onemogućena redovna prirodna obnova a njihovim korištenjem se dobijaju šumski sortimenti lošije tehničke kvalitete. Većina ovih šuma nastala je zbog loših staništa, a i antropogenim utjecajem, kao i mjestimično negativnim djelovanjem biotičkih i abiotičkih faktora. Značajan udio u ukupnoj površini pod šumom čine i vještački podignuti zasadi-kulture, sa i bez procijenjene drvene mase kojih ima 60.517,5 ha, ili 5%. Činjenica je da se ove sastojine nedovoljno njeguju jer se ne provode planirane uzgojne mjere, a jedan od osnovnih razloga su slabi ekonomski efekti. Udio izdanačkih šuma u ukupnoj površini pod šumom je 257.879,5 ha, što je 21%. To predstavlja značajnu površinu imajući u vidu stanje i karakter ovih šuma u kojima je drvena zaliha mala, a tehnička struktura i kvaliteta drveta prilično loša. U ovim šumama se moraju provoditi redoviti uzgojni zahvati kako bi se ove šume prevodile u stabilne sastojine vrijednijeg vegetacijskog oblika. Obrasle neproduktivne površine imaju površinu 17.809,2 ha, ili 1%. Tu spadaju šume u kanjonima rijeka i na strmim padinama i liticama koje su uglavnom nepodesne za gospodarenje. Ima ih različitih kategorija od visokih i izdanačkih šuma i šibljacka.

Produktivnih goleti koje su pogodne za pošumljavanje ima oko 159.913,5 ha, što iznosi 13% i predstavljaju površine na kojima se pošumljavanjem odgovarajućim vrstama drveća u skladu sa prirodnim i ekološkim uvjetima može povećati površina pod šumom. Dobar dio ovih površina su sa vrlo siromašnim i lošim proizvodnim potencijalom staništa. Sredstva za biološku obnovu šuma koja izdvajaju kantonalna šumskogospodarska društva su dosta skromna da bi se zadovoljile stvarne potrebe, za ovu svrhu je potrebno iznalaziti i dodatne izvore financiranja.

Značajan problem za šumarstvo Federacije BiH predstavlja oko 125.124,1 ha, ili 10% svih kategorija šuma i šumskih zemljišta za koje se zna ili se pretpostavlja da su minirane. Stvarna minirana površina je vjerojatno nešto manja jer se obično iz sigurnosnih razloga ostavlja pojas oko površina za koje se zna da su minirane. Među ovim šumama značajan udio čine i visoko ekonomski vrijedne šume koje su za duži vremenski period nedostupne za gospodarenje, a s obzirom da su vrlo često oštećene predstavljaju potencijalno žarište za razvoj biljnih bolesti i mnogih štetnih insekata. Ove površine predstavljaju sigurnosni i ekološki problem, ali stvaraju i ekonomski gubitak, budući da je za duži period onemogućeno njihovo korištenje. Aktivnosti na deminiranju šuma i šumskih zemljišta spada u vrlo važnu aktivnost u narednom periodu za koju je potrebno iznaći vrlo značajna sredstva. Pored sredstava koja se mogu osigurati od nadležnih resornih ministrastava podrebnno je angažiranje i međunarodnih finansijskih institucija.

3. Prikaz drvnih zaliha

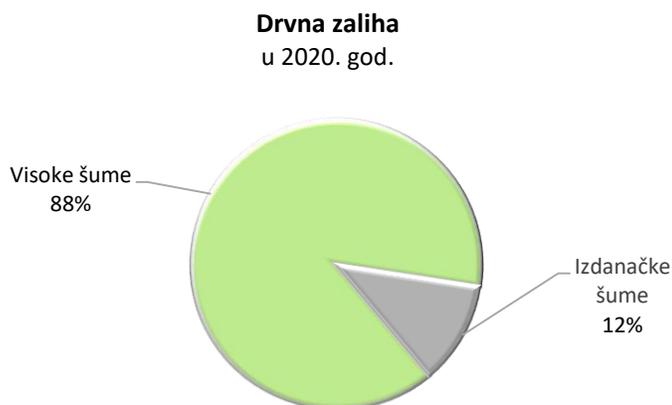
Drvena zaliha šuma pored površine je jedan od bitnih elementa u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha je iskazano u krupnom drvetu, a krupno drvo čine svi dijelovi stabla deblji od 7 cm bez zapremine panja.

Vegetacijski oblik	Četinjače m ³	Listače m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	76.706.825	80.393.412	157.100.237	311,3	88,5
Izdanačke šume	0	22.915.992	22.915.992	88,9	11,5
UKUPNO	76.706.825	103.309.404	180.016.229	236,8	100,0

Iz podataka koji su prikazani u tablici proizlazi da je ukupna drvena zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu Federacije BiH 180.016.229 m³.

Drvena zaliha četinjača iznosi 76.706.825 m³ ili 43%, a kod listača 103.309.404 m³ ili 57% ukupne zalihe. Zaliha listača je nešto veća nego kod četinjača, a to je srazmjerno površinama na kojima se rasprostiru dosta realan odnos. Prosječna drvena zaliha svih visokih šuma zajedno iznosi 311,3 m³/ha, a izdanačkih 88,9 m³/ha. Prosječna zaliha za sve šume zajedno iznosi 236,8 m³/ha. Prosječna drvena zaliha kod visokih šuma je nešto veća u odnosu na prikazano stanje drvnih zaliha u prethodnim godinama. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 88,5%, a izdanačke sa 11,5%. Na ovakav odnos su utjecali uvjeti staništa na kojima se nalaze kao i način njihovog korištenja.

4. Prikaz godišnjeg zapreminskog prirasta

Vegetacijski oblik	Četinjače m ³	Listaće m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.878.920	1.581.486	3.460.406	7,36	80,6
Izdanačke šume	0	833.990	833.990	3,23	19,4
UKUPNO	1.878.920	2.415.476	4.294.396	5,94	100,0

U pregledu je prikazano stanje godišnjeg zapreminskog prirasta u državnim šumama Federacije BiH. U pregledu stanja godišnjeg zapreminskog prirasta podaci su prikazani u krupnom drvetu kao i kod drvnih zaliha.

Iz prikaza je vidljivo da ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.294.396 m³. Od toga na četinjače otpada 1.878.920 m³ ili 44%, a na listače 2.415.476 m³ ili 56%.

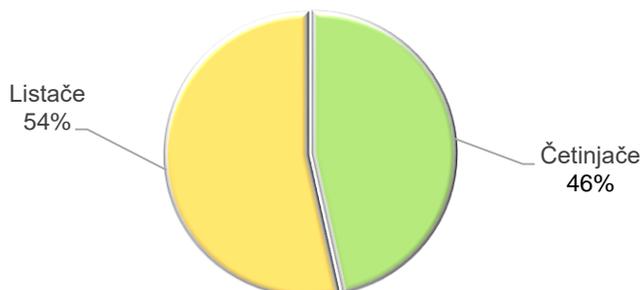
U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast iznosi 6,08 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 3,23 m³/ha. Prosječni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 5,08 m³/ha. Treba težiti da se dobije što veći i kvalitetniji godišnji zapreminski prirast, a veličine su uglavnom vezane sa veličinama drvnih zaliha. To se može ostvariti uz biološko-tehničke i uzgojne mjere koje će se primjenjivati u postupku gospodarenja šumama, a u cilju ostvarenja što većeg i kvalitetnijeg prinosa. Da bi se imao veći i kvalitetniji zapreminski prirast treba uzgajati i uređivati mješovite preborne sastojine koje su najstabilnije i koje daju najbolje prinose.

5. Prikaz godišnjeg sječivog etata

Vegetacijski oblik	Četinjače m ³	Listače m ³	Ukupno m ³	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	1.418.218	1.319.404	2.737.622	4,85	89,8
Izdanačke šume	0	310.869	310.869	1,21	10,2
UKUPNO	1.418.218	1.630.273	3.048.491	3,51	100,0

Ukupni godišnji sječivi etat za sve šume zajedno iznosi 3.048.491 m³ (krupno drvo), od toga na četinjače otpada 1.418.218 m³ odnosno 46%, a na listače 1.630.273 m³ ili 54%.

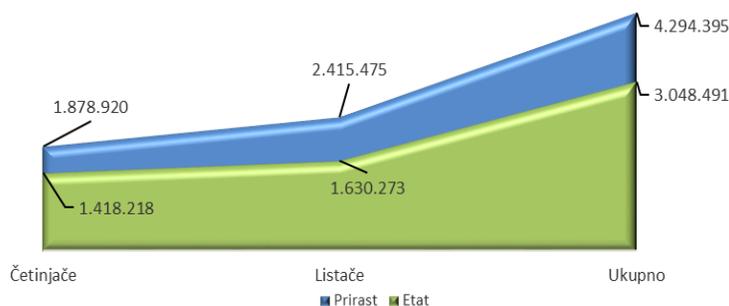
Sječivi etat u 2020. god.

Sječivi etat koji iznosi 2.737.622 m³, se dobrim dijelom planira u visokim šumama, što je oko 90% od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 310.869 m³ ili 10%. Ukupni sječivi etat je nešto veći kod listača nego kod četinjača, a srazmjerno tome su ukupna zaliha i prirast veći kod listača nego kod četinjača. Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.294.396 m³, a sječivi etat 3.048.491 m³. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata proizlazi da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.254.905 m³ što iznosi 71,0% od ukupnog godišnjeg zapreminskog prirasta.

Prema stvarnom stanju drvene zaliha koja je trenutno manja od normalne, treba težiti ka povećanju drvnih zaliha, a to se može postići primjenom optimalnog tehničkog cilja gospodarenja sa posebnim akcentom na ekonomski vrijedne šume koje su nositelj šumske proizvodnje. Prema stručnim i naučnim saznanjima proizvodne mogućnosti staništa su dosta veće u odnosu na trenutno stanje drvnih zaliha sa kojima se raspolaže.

Godišnji zapreminski prirast i sječivi etat u 2020. godini

Odnos godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata slikovito je prikazan na dijagramu iz kojeg je vidljivo da je godišnji sječivi etat značajno manji od godišnjeg zapreminskog prirasta. Ovo je dobra praksa sa kojom treba nastaviti i u buduće jer se ovakvim postupkom sječe manje nego što je realno moguće, te se samim tim šteti šuma i dovodi do povećanje sveukupnih drvnih zaliha.

IV. REALIZACIJA PLANA SJEČA

Realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan utjecaj na kvalitetu i stanje šumskog fonda. U cilju sagledavanja trenutnog stanja izvršena je analiza realizacije šumskogospodarskih osnova (ŠGO) za sva šumskogospodarska područja (ŠGP) u FBiH. Analiza je rađena za razinu kategorije šuma koja je dala dosta bitnih pokazatelja i rezultata. Na temelju rezultata ove analize došlo se do zaključaka koji jasno upućuju da je u pojedinim kategorijama šuma došlo do prekoračenja planirane količine sječa, a da je u dugim kategorijama šuma njihova realizacija bila daleko ispod planiranih količina. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokoh šuma koje su bolje kvaliteta, a prema procentu pređene površine može se zaključiti da su uglavnom aktivnosti koncentrirane na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zalihu, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etatom se uglavnom opterećuju šume boljih kvalitetnih klasa što je u zadnje vrijeme postala uobičajna praksa. Ove nepravilnosti su značajno izražene u Unsko-sanskom, Tuzlanskom, Hercegovačko-neretvanskom i Zeničko-dobojskom kantonu.

Obim šumsko uzgojnih radova u kulturama sa procjenjenom drvnom masom i izdanačkim šumama, je vrlo mali u odnosu na planirane količine po ŠGO u gotovo svim kantonima, na nekim područjima je zanemariv. To će se dalje negativno odraziti na ukupno stanje šuma što stvara potrebu, a i obvezu, da se radovi uzgojnog karaktera moraju intenzivirati na gotovo svim ŠGP. Neprihvatljivo je da se šumskouzgojni radovi u ovim kategorijama šuma izvršavaju u iznosu od oko 40%. Većina ovih šuma je uzgojno zapuštena, a u pojedinim slučajevima prevelika gustina stabala, tako da se vrlo često dešavaju izvale, snjegolomi, vjetrolomi, napadi insekata i druga oboljenja. Izostale su vrlo značajne i neophodne melioracije izdanačkih šuma koje bi se trebale uzgojnim mjerama prevoditi u vredniji uzgojni oblik.

Osnovni problem ovakvog odnosa jeste cijena radova i plasman sortimenata koji se dobijaju ovim sječama, jer se radi o drvnjoj masi koja je loše tehničke kvalitete, a potrebe tržišta za ovakvim proizvodima je relativno mala. Nepravilnosti koje su prisutne, a koje imaju direktan utjecaj na stanje i kvalitetu šuma neophodno je poduzeti određene aktivnosti u cilju njihovog otklanjanja. Također, veliki broj neplanskih i nelegalnih sječa (šumskih krađa) značajno je prisutno u svim kantonima FBiH. Potrebno je napomenuti da postoje šumskogospodarska područja za koje nisu urađene šumskogospodarske osnove na prostoru Hercegovačko-neretvanskog kantona, a to su područja ŠGP „Srednje-Neretvansko“ i Izvanprivredno područje „Područje krša HNK“. Na ovim područjima nove osnove nisu rađene, a posljednje važeće su istekle prije desetak godina. Kada se radi o ŠGP koja nemaju osnovni plan gospodarenja, odnosno nemaju važeću šumskogospodarsku osnovu, poduzeća šumarstva u tim područjima ne bi smjela provoditi planske aktivnosti sječa i drugih procesa u gospodarenju šumama. Treba napomenuti da je to ipak u većini kantona postala uobičajna praksa.

Prilikom izrade i donošenja novih osnova za ŠGP vrlo često dolazi do njihovog kašnjenja koja su bez nekih posebnih razloga i za koja nema opravdanja. Značajno je napomenuti da su kašnjenja od šest mjeseci pa do godinu dana. U mnogim kantonima kako je propisano kantonalnim zakonima o šumama može se gospodariti na temelju godišnjih planova čak i do četiri godine. Sa ovakvom praksom treba pod hitno prestati, a u budućnosti nastojati da se ta odredba zakona o šumama što prije izmjeni.

V. PROIZVODNJA I PLASMAN ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA

Pokazatelji izvršenja sječa iskazuju se na temelju podataka dobijenih iz kantonalnih šumskogospodarskih društava (ŠGD).

U Hercegovačko-neretvanskom kantonu, u kojem je formirano šumskogospodarsko društvo „Šume Hercegovačko-neretvanskog kantona“ d.o.o. Mostar, do sada nije provedena integracija svih gospodarskih subjekata u HNK koji se bave gospodarenjem šumama u kantonalno/županijsko ŠGD i koji ne dostavljaju (redovito) podatke o svome poslovanju kantonalnom društvu, pa tako Federalnoj upravi za šumarstvo nije dostavljen objedinjeni izvještaj o gospodarenju za područje cijeloga HNK.

Imajući u vidu i da se za šumskogospodarska područja u HNK nisu izrađivale ŠGO u posljednjih 10-20 godina, i parcijalno dostavljene podatke treba uzeti s rezervom.

S toga, u obračunima za Federaciju BiH, podaci za HNK neće biti uzeti u razmatranje.

Prema dostavljenim podacima o sječivom etatu iz važećih šumskogospodarskih osnova u posljednjih 10 godina i količinama izvršenih sječa, utvrđeno je da dozvoljeni sječivi etat iznosi prosječno 2,86 milijuna m³.

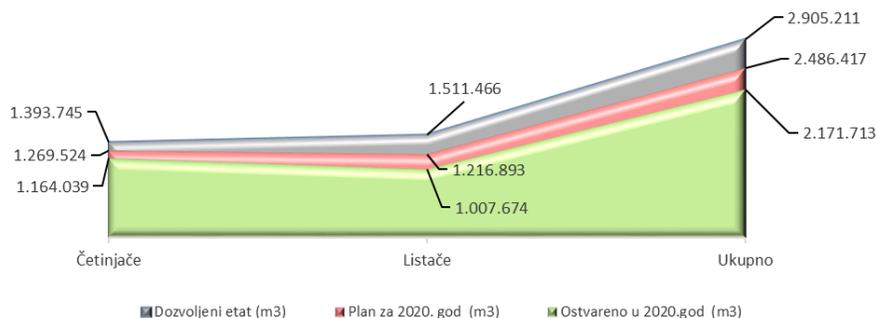
Trend izvršenja sječa u periodu od 2011. do 2020. godine

Vrsta drveta	Prosječno dozvoljeni etat 2011.-2020. (bez HNK)	Izvršenje sječa									
		2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
		m ³									
Četinari	1.347.318	1.112.226	1.099.790	1.260.973	1.301.692	1.271.847	1.300.800	1.168.492	1.322.303	1.209.319	1.164.039
Lišćari	1.515.290	1.179.626	1.129.498	941.660	1.162.795	1.158.458	1.187.959	1.107.501	1.057.458	1.059.672	1.007.674
Ukupno	2.862.608	2.291.852	2.229.288	2.202.633	2.464.487	2.430.305	2.488.759	2.275.993	2.379.761	2.268.991	2.171.713

Etat se planira prosječno godišnje u iznosu od oko 2,3 milijuna m³ drvne mase ili prosječno oko 81% od dozvoljenog etata.

Osim što u obračune nisu uključeni podaci o sječivom etatu i količinama drvne mase koja je realizirana na području HNK, treba imati na umu i činjenicu da u većini poduzeća šumarstva postoji problem bespravnih sječa, koji već duži niz godina nadležne institucije ne uspijevaju riješiti. Federalna uprava ne raspolaže podacima o ukupnoj količini ilegalno posječene drvne mase u svim kantonima.

Dozvoljeni etat, plan i izvršenje sječa u 2020. godini

Potražnja na tržištu šumskih drvnih sortimenata direktno utječe i na obim sječa po vrstama drveća. Potražnja šumskih drvnih sortimenata i raspoloživi drvoprerađivački kapaciteti imaju za posljedicu da je obim sječa četinjača puno bliži dozvoljenom sječivom etatu od obima sječa listača.

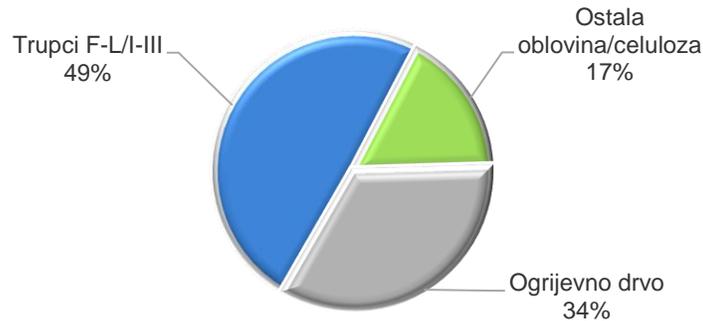
Pošteškoće u organizaciji proizvodnje tijekom 2020. godine javile su se kao posljedica mjera i uputa Kriznog stožera Federacije BiH u cilju smanjivanja utjecaja pandemije SARS-CoV-2 virusa (ograničenja kretanja, okupljanja i rada u određenim djelatnostima, itd). Potražnja i plasman šumskih drvnih sortimenata su bili neujednačeni tijekom 2020. godine pri čemu su se šumskogospodarska društva (ŠGD) morala prilagođavati aktualnoj situaciji. U drugom kvartalu 2020. godine potražnja za ŠDS na tržištu je opala i do 30%, pa su ŠGD radi izbjegavanja stvaranja zaliha posječene drvene mase prema tome uskladila i proizvodnju. Nakon povećanja potražnje za ŠDS u drugom dijelu godine javio se problem angažiranja dovoljnog broja proizvodne radne snage.

Za 2020. godinu po šumskogospodarskim osnovama utvrđen je dozvoljeni sječivi etat u iznosu od 2.905.211 m³, dok je plan proizvodnje u ukupnom iznosu od 2.486.417 (ili ca 85% od dozvoljenog etata) ostvaren sa 87% ili za oko 314.704 m³ drvene mase manje nego što je planirano. Ukupno je posječeno 2.171.713 m³ drvene mase, od čega je 1.164.039 m³ drveta četinjača i 1.007.674 drveta listača.

Proizvodnja šumskih drvnih sortimenata (ŠDS)

U 2020. godini proizvedeno je ukupno 1.855.503 m³ ŠDS, od toga 997.835 m³ neto mase drvnih sortimenata četinjača (94% od planirane količine) i 857.668 m³ neto mase drvnih sortimenata listača (80% od plana).

Udio sortimenata u ukupnoj proizvodnji šumskih drvnih sortimenata u 2020. godini

Od ukupno realizirane drvene mase u 2020. godini, oblovine (trupci F-L/I-III) je proizvedeno 895.435 m³, ostale oblovine i celuloznog drva 333.026 m³, a ogrijevnog drva 627.043 m³.

Ostvarena proizvodnja šumskih drvnih sortimenata u 2020.

Vrsta sortimenta	Plan za 2020. (m ³)	Ostvareno u 2020. (m ³)	Udio ostvarenja (%)
Četinjače			
Trupci F-L/I-III	718.683	666.019	66,7
Ostala oblovina	94.414	41.115	4,1
Celulozno drvo	244.771	289.617	29,0
Ogrijevno drvo	541	1.084	0,1
Ukupno:	1.058.409	997.835	100,00
Listače			
Trupci F-L/I-III	296.604	229.416	26,7
Ostala oblovina	3.828	2.287	0,3
Celulozno drvo	7.845	6	0,0
Ogrijevno drvo	770.388	625.959	73,0
Ukupno:	1.078.664	857.668	1.131.615
Sveukupno:	2.137.073	1.855.503	2.155.928

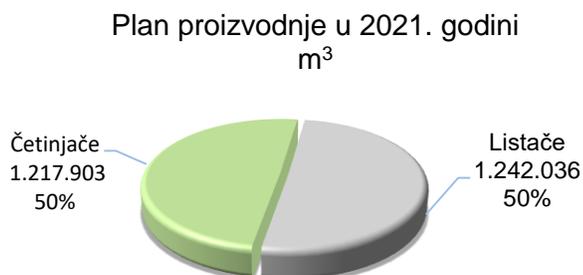
U strukturi sortimenata drvene mase **četinjača** je najvećim dijelom, odnosno sa 67% zastupljena oblovina (F-L trupci i oblovina od I-III kvalitetne klase), a celulozno drvo sa 29% i ova drvena masa se plasira u drvoprerađivačke kapacitete.

Ova sortimentna raspodjela je pokazatelj da se u ranijem periodu zimzelenim šumama pravilno gospodarilo. Na tržištu također postoji potražnja za sortimentima drva četinjača jer postoji i veći broj izgrađenih proizvodnih kapaciteta koji kao sirovinu koriste ovu vrstu proizvoda (proizvodnja celuloze, peleta,...).

Realizacija drvene mase **listača** je lošija u odnosu na četinjače. U 2020. godini je realizirano neto drvene mase oblovine za industrijsku preradu listača u iznosu od 231.703 m³ ili 27%, dok je zastupljenost ogrijevnog drveta listača u iznosu od 625.959 m³ ili 73%.

Odnos celuloznog i ogrijevnog drveta listača nije realni pokazatelj kvalitete ove drvene mase. Jedan od razloga tome je nepostojanje industrijskih kapaciteta za preradu celuloze listača, kao i tvornica ploča koje su u predratnom periodu koristile listače kao sirovinu. S toga se od drveta listača na tržištu plasira uglavnom samo tehničko i ogrijevno drvo. Nepravilnim gospodarenjem šumama listača, (ako se prilikom doznake stabala za sječu vrši doznaka kvalitetnijih stabala, a ostavljaju se lošija, sječe vrše na velikim površinama itd.), šume se postepeno degradiraju i ostavljaju se dugoročne posljedice. Za rehabilitaciju i povratak stabilnosti i održivosti gospodarenja u degradiranim šumama potreban duži vremenski period, čak i preko 50 godina.

Za 2021. godinu šumskogospodarska društva su planirala proizvodnju u iznosu od 2.459.939 m³ s približno podjednakom zastupljenosti listača i četinjača.

Zadržava se uobičajeni trend sortimentne zastupljenosti u planiranoj drvnjoj masi.

Plan proizvodnje za 2021. godinu

Vrsta drveća	Trupci	Ostalo oblo	Celuloza	Ogrijev	Ukupno
Četinjače	729.715	62.712	227.764	24	1.020.215
Listače	296.099	2.996	193	749.400	1.048.688
Ukupno	1.025.814	65.708	227.957	749.424	2.068.903

U šumama FBiH postoji potencijal za povećanje održive proizvodnje drveta. Šumskogospodarska društva su dužna provoditi sve mjere propisane šumskogospodarskim osnovama, što između ostaloga znači i realizaciju etata u kulturama sa procijenjenom drvnom masom i u izdanačkim šumama. Potrebno je pažljivo i dosljedno provoditi planirane uzgojne mjere da bi se šume u ovim kategorijama podigle na viši uzgojni nivo. Na to se obvezuju i ugovorima o prijenosu poslova gospodarenja državnim šumama.

Za dugoročnu održivost šumskih ekosistema potrebno je koristiti ukupne proizvodne potencijale šuma, koji se neće bazirati samo na prihodu od drveta. Potrebno je razvijati korištenje ostalih funkcija šume i proširivanje poslovno-proizvodnog asortimana proizvoda i usluga sukladno promijenjenim zahtjevima društva i tržišta prema šumskim resursima, uključujući i primjenu novih tehnologija za preradu biomase i korištenje manje vrijednih drvnih sortimenata, kao što je to npr. proizvodnja električne energije, toplotne energije, peleta, aktivnog ugljena, i slično, a sve u cilju povećanja prihoda i povećanja ukupne novostvorene vrijednosti, kao i osiguranja održivosti šumskih ekosistema.

Drvena industrija kao izvozna gospodarska grana kontinuirano bilježi rast plasmana finalnih proizvoda na domaćem i stranom tržištu. Stabilizacijom tržišta i ulaganjem u nove investicije u drvoprerađivačkoj industriji, raste i potražnja šumskih drvnih sortimenata, čime bi se poduzećima šumarstva povećali i prihodi od prodaje drva.

U situaciji kada je oblast šumarstva u FBiH bremenita problemima prouzročenim, između ostaloga i nepostojanjem federalnog zakona o šumama, za dugoročnu održivost šumskih ekosistema neophodna je suradnja i efikasnije uključivanje inspekcije, policije i pravosuđa, kao i cjelokupne društvene zajednice za osiguranje pravnog okvira i finansijskih sredstava. Potrebno je ulagati u šumske ekosisteme i izgradnju proizvodnih drvoprerađivačkih kapaciteta koji će koristiti raspoloživu drvenu masu i pratiti zahtjeve tržišta za različitim proizvodima od drva.

Potrebno je dati podršku investitorima, stvoriti mehanizme i osigurati sredstva za realizaciju projekata koji će korištenjem modernih tehnologija omogućiti i finalnu preradu drvnih sortimenata lošije kvalitete.

VI. ŠUMSKA TRANSPORTNA INFRASTRUKTURA

Za planiranje, projektiranje, gradnju i održavanje šumskih kamionskih puteva nadležna su šumskogospodarska društva koja se bave gospodarenjem šumama. Podaci za ovu Informaciju baziraju se na poslanim podacima iz šumskogospodarskih osnova i godišnjih planova gospodarenja ovih poduzeća.

Podaci o šumskim putevima dostavljeni su iz 8 šumskogospodarskih poduzeća i Kantonalne uprve za šume Županije Posavske. U obračunima za Federaciju BiH, podaci za HNK neće biti uzeti u razmatranje, jer nisu dostavljeni objedinjeni podaci za sva ŠGP u HNK.

Ukupna dužina puteva koji otvaraju šume u FBiH (bez HNK), prema dostavljenim podacima u 2020. godini iznosi 11.821,0 km, što predstavlja prosječnu otvorenost za sve kategorije šuma od 11,3 km/1.000 ha.

Stanje šumskih komunikacija na dan 31.12.2020. godine

KANTON	Dužina puteva (javni i šumskih) - km						Otvorenost - km/1000 ha					
	Visoke šume	Šumske kulture	Izdanačke šume	Goleti pogodne za pošumlj.	Neproduct. površine	Ukupno	Visoke šume	Šumske kulture	Izdanačke šume	Goleti pogodne za pošumlj.	Neproduct. površine	Ukupno
UNSKO-SANSKI	1.051,6	46,1	520,7	179,1	47,3	1.844,8	13,8	5,1	9,0	17,5	7,6	10,3
POSAVSKI	6,7	0,0	5,1	0,0	0,4	12,2	198,8	0,0	31,1	0,0	85,1	29,1
TUZLANSKI	652,4	0,0	245,9	55,1	0,0	953,4	14,4	0,0	21,1	144,2	0,0	13,3
ZENIČKO-DOBOJSKI	2.024,5	235,5	399,5	80,2	69,7	2.809,4	18,6	18,1	15,4	43,4	13,2	15,6
BOSANSKO-PODRINJSKI	210,2	0,0	222,1	36,6	0,0	468,9	22,0	0,0	30,0	75,9	0,0	19,0
SREDNJOBOSANSKI	1.387,7	237,4	260,7	109,1	0,0	1.994,9	13,6	13,5	9,0	23,3	0,0	10,9
HERCEG.-NERETVANSKI						0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ZAPADNOHERCEGOVAČKI	51,5	14,0	113,0	85,0	0,0	263,5	15,9	9,4	4,8	4,5	0,0	5,3
SARAJEVO	501,1	19,4	128,7	53,7	9,1	712,0	14,6	5,9	12,8	35,0	0,9	10,5
KANTON 10	1.565,1	0,0	479,0	717,8	0,0	2.761,9	18,7	0,0	10,3	7,5	0,0	9,7
UKUPNO	7.450,8	552,4	2.374,7	1.316,6	126,5	11.821,0	16,0	9,6	11,2	9,8	2,3	11,3

Planovi izgradnje šumskih kamionskih puteva po ŠGP za uređajne periode već duži niz godina se realiziraju u manjem procentu od realizacije planova rekonstrukcije puteva.

U tablici ispod su prikazani podaci o realizaciji plana izgradnje i rekonstrukcije ŠKP u 2020. godini.

Ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih puteva u 2020. i plan za 2021. godinu

Vrsta komunikacije	Plan za 2020. (km)	Ostvareno u 2020. (km)	% realizacije	Plan za 2020. (000 KM)	Ostvareno u 2020. (000 KM)	% realizacije	Plan za 2021. (km)	Plan za 2021. (000 KM)
Izgradnja	74,5	29,2	39,2	6.172,4	1.729,2	28,0	115,9	7.968,0
Rekonstrukcija	127,5	427,9	335,6	2.047,9	1.842,3	90,0	115,5	1.402,0
Ukupno:				8.220,3	3.571,5	43,4		9.370,0

Plan izgradnje novih ŠKP je realiziran sa 39,2% uz 28% od planiranih finansijskih sredstava. U 2020. godini rekonstrukcija postojeće primarne i sekundarne mreže ŠKP provedena je na 428 km, odnosno rekonstruirano je više od trostrukog iznosa ŠKP nego što je bilo planirano, a pri tome je utrošeno 90% od planiranih finansijskih sredstava za rekonstrukciju planiranih 127 km ŠKP. Višestruko povećanje rekonstrukcije ŠKP zabilježeno je u Srednjobosanskom kantonu. Od planiranih 13 km izgrađeno je novih

1,9 km ŠKP, dok je kod planiranih 40,9 km u 2020. godini rekonstrukcija provedena na 379,9 km ŠKP. Ovi podaci nameću pitanje kvaliteta provrđenih radova.

Minimalna otvorenost planinskih predjela za racionalno gospodarenje šumskim resursima trebala bi biti 15 m/ha. Optimalna otvorenost je konačni cilj kojem se teži u otvaranju šuma za koji je neophodno osigurati kontinuiran adekvatan priliv financijskih sredstava.

Prema posljednjim dostavljenim podacima otvorenost visokih šuma iznosi 16,1 km/1.000 ha, dok prosječna otvorenost svih kategorija šuma iznosi 11,3 km/1.000 ha. Šumska i građevinska mehanizacija kojom raspolažu šumskogospodarska društva uglavnom je zastarjela i nedostaju sredstva za nabavu novih i efikasnijih mašina. U poduzećima koja koriste stare traktore poskupljuje se proizvodnja drvnih sortimenata, a izgradnja i rekonstrukcija ŠKP je otežana. Redovno održavanje šumskih kamionskih puteva se uglavnom ne radi, nego se povremeno radi građevinsko održavanje, koje se zbog nedostatka sredstava ne provodi u potpunosti nego samo djelomično.

Izveštaji o održavanju postojeće mreže ŠTI se iskazuju sumarno, odnosno obrasci su definirani tako da se u izvještajima prikazuje ukupna dužina puteva na kojima je vršena sanacija i rekonstrukcija bez preciznih informacija o lokacijama, nazivu puteva na kojem su izvršeni radovi, vrsti izvedenih radova, kao ni o utrošku sredstava po vrstama radova, pa se iz ovih podataka ne može precizno utvrditi koliko novca je utrošeno pojedinačno za različite vidove tretiranja postojećih puteva.

Za održivo gospodarenje šumskim resursima neophodno je značajno povećavanje i otvaranje ostalih šuma i šumskih zemljišta radi izvršavanja obaveza provođenja intenzivnih uzgojnih i zaštitnih mjera, ali i radi proširenja asortimana proizvoda i usluga od šuma, kao i povećanja atraktivnosti šuma u cilju ispunjavanja ostalih funkcija šuma i promijenjenih zahtjeva društva u odnosu na šumske resurse.

Kriterij za odlučivanje o izgradnji šumskih puteva je najčešće otvaranje šuma sa kvalitetnom drvnom masom, uz što je moguće nižu cijenu izgradnje. Ovakav pristup je doveo do neravnomjerne otvorenosti šuma, pri čemu su se uglavnom gradili putevi u visokim šumama, dok druge kategorije šuma imaju značajno manju otvorenost.

Donošenje odluka o investiranju za unapređenje i razvoj ŠTI predstavlja kompleksan proces koji zahtijeva uključivanje niza zainteresiranih strana, institucija i aktera na koje se problematika planiranja, projektiranja, gradnje i održavanja ŠTI izravno ili neizravno odnosi (Zakon o vodama, Zakon o građenju, Zakon o cestama, sa svom pratećom legislativom). Investicijske odluke su otežane i zbog ekoloških specifičnosti i okolinskog utjecaja koje intenziviranje izgradnje ŠTI izazivaju. U tom kontekstu je vrlo važno osigurati da proces donošenja odluka bude objektiviran i argumentiran parametrima koji omogućuju uspoređivanje različitih rješenja i alternativa unapređenja i razvoja ŠTI.

U okviru izrade Šumarskog programa FBiH izrađena je studija „Šumska transportna infrastruktura“, a uz podršku GEF projekta „Održivo upravljanje šumama i krajolikom“ Federalno ministarstvo je izradilo i dugoročnu strategiju planiranja u oblasti šumske transportne infrastrukture u Federaciji BiH (Master plan ŠTI). U ovim strateškim dokumentima je provedena sveobuhvatna analiza stanja ŠTI u Federaciji BiH i na temelju podataka iz različitih izvora definirane su preporuke i smjernice za daljnji razvoj primarne i sekundarne mreže ŠTI uz koje bi se trebalo omogućiti kvalitetno planiranje u

oblasti šumske transportne infrastrukture, kao i stvoriti mogućnosti za pravovremeno i transparentno tekuće i investicijsko održavanje.

Koristeći preporuke i smjernice iz Master plana ŠTI, razvoj ŠTI bi trebalo planirati na tri različite razine, odnosno na

- državnoj/gobalnoj razini, koja predstavlja najvišu razinu planiranja, odnosno strateško planiranje, pri čemu se objedinjavaju GJ sličnih stanišnih i sastojinskih prilika.
- srednjej/taktičnoj razini planiranja, pri čemu se izrađuju planovi otvaranja primarnom i sekundarnom mrežom puteva na razini GJ.
- lokalnoj/operativnoj razini planiranja, pri čemu se planiraju konkretni šumski putevi, a kao rezultat taktičkog planiranja za GJ-e. Nakon završetka faze planiranja bi trebalo pristupiti fazi projektiranja šumskih puteva.

Ovakav pristup je utemeljen na znastvenim spoznajama i dobrim praksama u razvijenim zemljama. MP ŠTI sadrži karte prioriteta otvaranja za svako šumskogospodarsko područje posebno, što će šumarskoj operativi osigurati jasne smjernice prema prioritetima otvaranja pojedinih površina, što se u dosadašnjoj praksi uglavnom nije provodilo.

Problematiku planiranja, projektiranja, gradnje i održavanja ŠTI nije moguće obraditi samo kroz zakonske odrednice Zakona o šumama. Oblast ŠTI je potrebno urediti propisima, koji će unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, harmonizirati način planiranja, gradnje, održavanja i korištenja ŠTI, te osigurati adekvatno i dugoročno financiranje u cilju dostizanja optimalnog nivoa otvorenosti šuma izradom dugoročnih planova otvaranja i njihovom potpunom realizacijom.

VII. ŠUMSKO-UZGOJNI RADOVI

Šumsko-uzgojni radovi, kao jedan od segmenata biološke obnove šuma, obuhvaćaju: pripremu zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica ili sjetvom sjemena, popunjavanje, njegu i čišćenje šumskih kultura/zasada, prorjeđivanje sastojina, sanaciju požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukciju i konverziju izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostale radove na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma, a čiji su obim i vrsta definirani važećom šumskogospodarskom osnovom (u daljem tekstu: ŠGO), financiraju se iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda i prodajom ostalih proizvoda šume. Šumsko-uzgojni radovi u većem obimu od onog definiranog šumskogospodarskom osnovom se financiraju iz namjenskih sredstava koja se na posebne račune kantonalnih proračuna prikupljaju po osnovu uplate raznih naknada definiranih važećim kantonalnim zakonima o šumama (naknada za korištenje državnih šuma, naknada za općekorisne funkcije šuma i druge naknade).

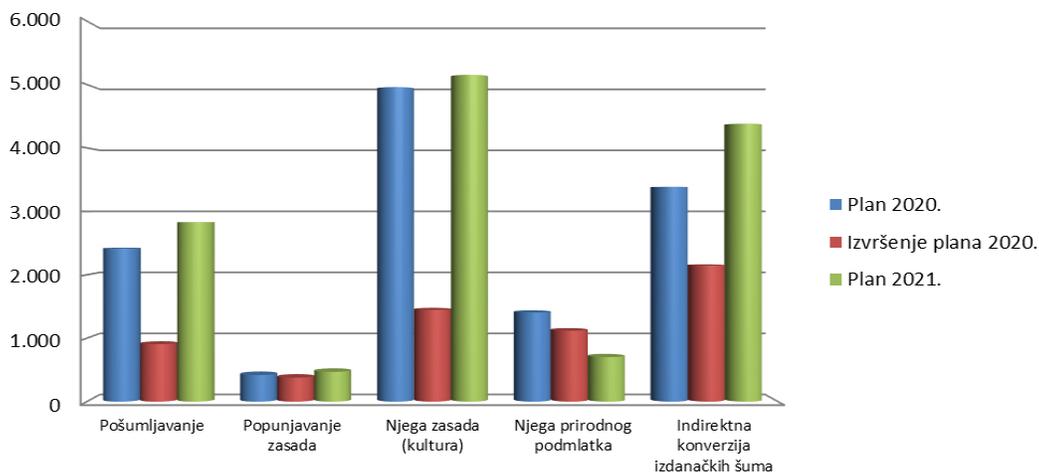
Važno je napomenuti da su se u periodu do 2009. godine šumsko-uzgojni radovi financirali iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su korisnici državnih šuma po tada važećem Zakonu o šumama Federacije BiH izdvajali u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume. Pored toga, šumsko-uzgojni radovi su u tom periodu financirani i sredstvima koja su prema tada važećem Zakonu o šumama FBiH izdvajana po osnovu proširene reprodukcije šuma i po osnovu unapređenja općekorisnih funkcija šuma, gdje su korisnici državnih šuma izdvajali iznos od 3% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume, a svi ostali gospodarski subjekti na teritoriju Federacije BiH iznos od 0,01 % od ukupno ostvarenog godišnjeg prihoda. Prethodno navedena sredstva koja su izdvajana po osnovu proširene reprodukcije šume i po osnovu unapređenja općekorisnih funkcija šuma su se uplaćivala u Proračun Federacije BiH (dio ovih sredstava je u periodu do 2009. godine utrošen nenamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u potpunosti utrošena nenamjenski) i proračune kantona u omjeru 20:80. Dio ovih sredstava se iz proračuna kantona uplaćivao za razvoj nerazvijenih dijelova općina. Nakon toga u periodu od 2009.–2011. godine šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma su se financirali i iz sredstava koja su se izdvajala sukladno članu 46. tada važeće Uredbe o šumama („Službene novine Federacije BiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su se u omjeru 20:80 uplaćivala na poseban račun Proračuna Federacije BiH (priliv ovih sredstava je bio vrlo slab, a i sredstva prikupljena u tom periodu nisu nikako trošena) i posebne račune proračuna kantona (iznos prikupljenih i utrošenih sredstava nepoznat).

Plan i izvršenje plana šumsko-uzgojnih radova u FBiH po ŠGO u 2020. godini, izvršenje iz ostalih izvora u 2020. godini i plan za 2021. godinu po ŠGO:

Vrsta šumsko-uzgojnih radova	2020. godina						2021. godina	
	Plan po ŠGO	Izvršenje po ŠGO		Izvršenje iz ostalih izvora			Plan po ŠGO	
				Javna (namjenska) + ostalo	Javna (namjenska)	Ostalo		
ha	ha	KM	ha	KM	KM	ha	KM	
Pošumljavanje	2,415	907	2.071.000,0	27	102.400,0	9.500,0	2,828	5.855.900,0
Prirodna obnova	204	544	107.400,0	0	0	0	551	506.900,0
Popunjavanje prirodne obnove/podmlatka	66	49	53.200,0	0	0	0	110	113.700,0
Popunjavanje zasada (kultura)	420	378	444.100,0	57	63.200,0	0	471	1.026.000,0
Njega zasada (kultura)	4,959	1,446	892.400,0	129	255.700,0	0	5,152	3.693.800,0
Njega prirodnog podmlatka	1,405	1,119	328.900,0	36	69.200,0	0	704	341.700,0
Indirektna konverzija izdanačkih šuma	3,387	2,146	5.000,0	25	0	6.000,0	4,382	12.400,0
Ukupno:	12,856	6,590	3.902.000	274	490.500,0	15.500,0	14,198	11.550.500,0

Sadni materijal (komada)	Utrošeno u 2020.			Plan za 2021.		
	Četinjače	Listače	Ukupno	Četinjače	Listače	Ukupno
	2.363.231	318.686	2.681.917	6.627.675	1.156.495	7.784.170

Plan i izvršenje šumskouzgojnih radova u 2020. godini i plan šumskouzgojnih radova u 2021. godini po ŠGO

Prije same analize prethodno navedenih podataka i njima pripadajućih grafikona potrebno je istaknuti da je od prošle godine smanjen broj vrsta šumsko-uzgojnih radova čiji se podaci analiziraju. Odnosno, sukladno Odluci o izmjenama i dopunama odluke o izradi, sadržaju i primjeni šumskogospodarskih osnova („Službene novine Federacije BiH“ broj 15/14, 45/18 i 82/19) od prošle godine, u analizi nema melioracija degradiranih šuma dok su nazivi pojedinih navedenih šumsko-uzgojnih radova usklađeni sa pomenutom Odlukom.

Iz prethodno navedenih podataka i njihovih grafičkih prikaza vidimo da su šumsko-uzgojni radovi u obe godine kao i ranijih godina najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i indirektna konverzija izdanačkih šuma (ranije: melioracije izdanačkih šuma), a koje su u suštini i glavne vrste šumsko-uzgojnih

radova. Dalje, posmatrajući prethodno prikazano, može se vidjeti da se realizacija plana triju najzastupljenijih vrsta šumsko-uzgojnih radova za 2020. godinu nalazi u rasponu od 30%-65% (zavisno od vrste šumsko-uzgojnih radova) što je znatno lošije u odnosu na 2019. godinu (55% - 60%), a posebno u odnosu na 2018. godinu (65% - 75%). Plan šumsko-uzgojnih radova za 2021. godinu je kod gotovo svih vrsta šumsko-uzgojnih radova (izuzev njege prirodnog podmlatka gdje je daleko ispod prošlogodišnjeg) veći u odnosu na plan za 2020. godinu i to u znatnom iznosu.

Grafički prikaz ukupnog obima utrošenih vlastitih sredstava u šumsko-uzgojne radove (svih sedam vrsta radova zajedno) pokazuje da je u posmatranom petogodišnjem periodu (2016.–2020.) u stalnom padu, tako da je u 2020. godini u odnosu na 2016. godinu u padu čak za oko 40 %. Utrošak financijskih sredstava iz ostalih izvora u šumsko-uzgojne radove (javna/namjenska+ostalo), je također od 2017. godine u velikom padu. U 2020. je taj iznos nešto uvećan, ali je i dalje daleko ispod onoga u 2017. godini. Navedeni iznosi financijskih sredstava iz ostalih izvora po godinama se odnose samo na podatke za 2-4 kantona (zavisno od godine), jer u ostalih 6-8 kantona nije ni bilo nikakvih ulaganja iz ostalih izvora (u 2020. godini u osam kantona bez ulaganja iz ostalih izvora!?).

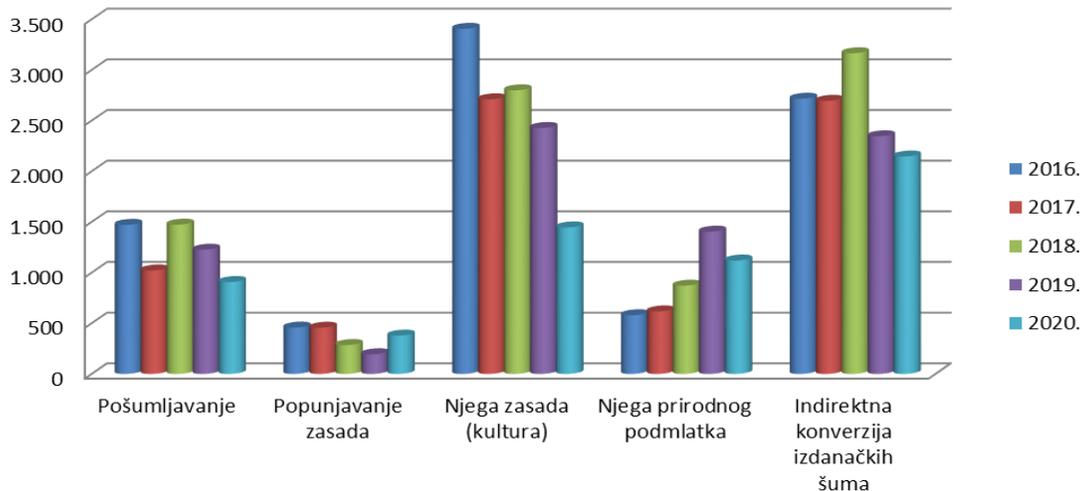
Potrošnja sadnog materijala u 2020. godini je zajedno za pošumljavanje i popunjavanje ukupno iznosila 2.681.917 komada sadnica, što je za oko 60 % manje od planiranog, tako da je ovo do sada najniža realizacija godišnjeg plana. Međutim, ako potrošnju sadnog materijala posmatramo odvojeno za četinjače i listače onda se iz priloženog da zaključiti da je taj procenat realizacije plana znatno niži kod listača (listače - 28 %; četinjače – 42 %) čime je planirani omjer četinjača i listača (83:17) pogoršan na štetu listača (88:12). Prethodno navedeno pogoršanje omjera smjese na štetu listača se može okarakterizirati kao negativan pokazatelj jer nije ispoštovana kontinuirana višegodišnja preporuka Ministarstva da se povećava udio listača (bukva, hrast, plemenite listače i voćkarice) u omjeru smjese sukladno omjerima smjese gazdinskih klasa iz šumskogospodarskih osnova poštujući i distribuciju pojedinih vrsta drveća. Također, i plan utroška sadnog materijala za 2021. godinu (85:15) pokazuje da je i ovdje u odnosu na prošlogodišnji plan (83:17) došlo do određenog pogoršanja na štetu listača što je ponovno kao i u većini ranijih godina u suprotnosti sa prethodno pomenutom preporukom Ministarstva.

Dinamika određenih vrsta šumskouzgojnih radova za period od 2016. do 2020. godine po ŠGO:

Vrsta šumsko – uzgojnih radova	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	ha	ha	ha	ha	ha
Pošumljavanje	1.471	1.021	1.473	1.226	907
Popunjavanje zasada	457	456	285	194	420
Njega zasada (kultura)	3.406	2.710	2.799	2.427	4,959
Njega prirodnog pomlatka	579	617	871	1.404	1,405
Indirektna konverzija izdanačkih šuma	2.716	2.695	3.165	2.345	3,387
UKUPNO	8.641	7.552	8.593	7.596	11.078
Utrošena sredstva (KM)	6.624.095	5.509.813	5.321.466	5.059.515,0	3.902.000

Utrošeni sadni materijal (komada)	Vrsta drveća	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
	Četinjače	2.934.750	2.996.003	3.519.518	2.747.942	2.363.231
	Listače	781.088	631.686	1.215.500	395.590	318.686
Ukupno		3.715.838	3.627.689	4.735.018	3.143.532	2.681.917

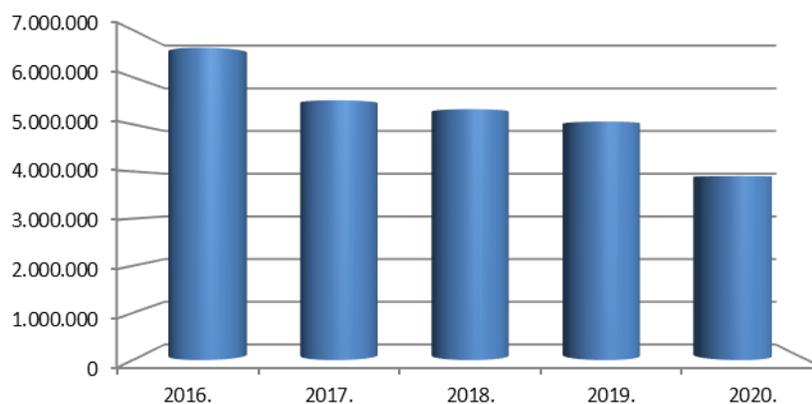
Dinamika šumsko-uzgojnih radova (ha) za period od 2016.-2020. god. po ŠGO

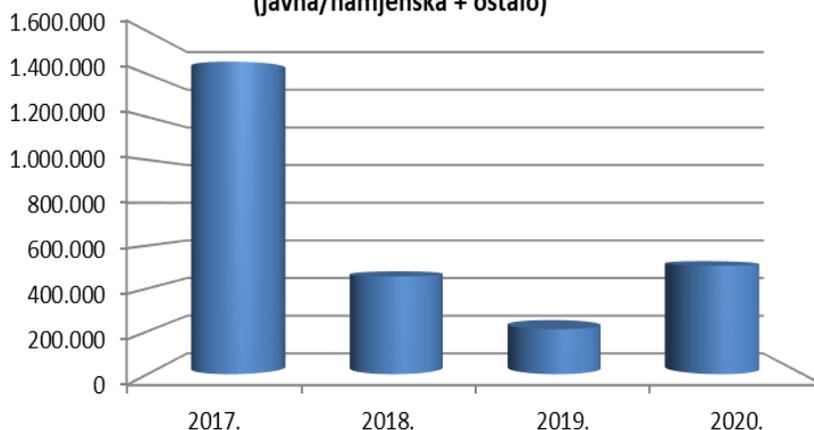
Posmatrajući prethodni grafikon, evidentno je da kod šumsko-uzgojnih radova u koje se u kontinuitetu najviše ulaže (pošumljavanje, njega kultura i indirektna konverzija izdanačkih šuma) u posljednje tri godine imamo kontinuirani pad ulaganja. To je vrlo loše s obzirom na loše stanje u oblasti šumarstva prouzročenog, prije svega nepostojanjem zakonske regulative u ovoj oblasti na razini entiteta Federacija BiH, ali i općom ekonomskom krizom kao i slabijim ukupnim rezultatima poslovanja. Međutim, planirani godišnji obim šumsko-uzgojnih radova evidentno pokazuje povećanje na kraju navedenog perioda, ali se to povećanje ipak ne može smatrati dovoljnim, ako se u obzir uzme desetogodišnji plan iz šumskogospodarskih osnova kao i kontinuirano smanjenje procenta izvršenja godišnjeg plana u posljednje tri godine. Sve prethodno navedeno, a posebno kontinuirano smanjenje obima utrošenih vlastitih finansijskih sredstava u šumsko-uzgojne radove (posebno kada je u pitanju pošumljavanje tj. podizanje novih zasada/kultura) je jedan od glavnih uzroka da u toku proteklog desetogodišnjeg perioda (2011.–2020.) imamo prije svega sa jedne strane kontinuirani pad površina pod kulturama (2011 – 64.424 ha; 2016. – 63.211 ha; 2020. – 60.518 ha), a sa druge strane kontinuirani rast površina pod izdanačkim šumama (2011 - 255.615 ha; 2016. – 257.307 ha; 2020. - 257.880 ha), tako da u konačnici nema znatnijeg povećanja površina pod visokim šumama sa prirodnom obnovom a u periodu od 2016. do 2020. godine čak imamo i blagi pad (2011 – 485.659 ha; 2016. – 494.160 ha; 2020. – 493.479 ha). Ako još u obzir uzmemo i to da je u toku navedenog desetogodišnjeg perioda (2011. – 2020.) procenat realizacija planiranog godišnjeg etata u većini godina bio preko 95 % (u tri godine je realizacija bila čak i preko planiranog) onda se zaista nameća zaključak da se veliki dio onoga što se prilikom gospodarenja treba vratiti šumi, nažalost joj se ne vraća,

a što je u direktnoj suprotnosti sa principima održivog gospodarenja šumom i šumskim zemljištem.

Utrošena sredstva (KM) za šumskouzgojne radove u periodu od 2016.-2020. godine po ŠGO

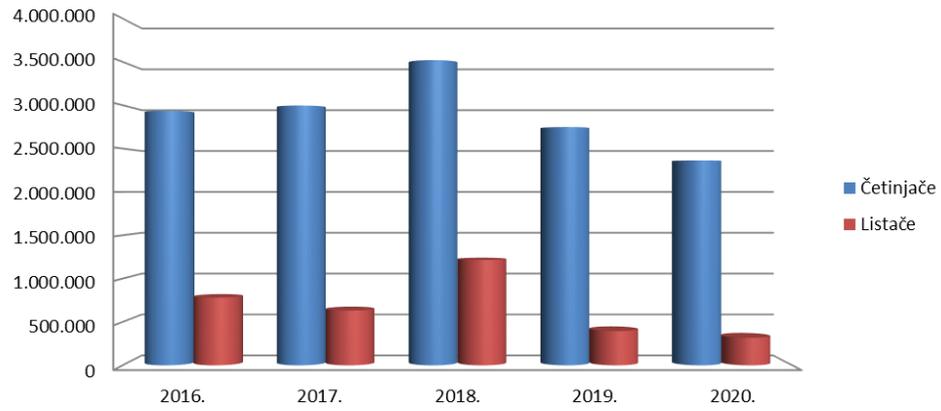

Utrošena sredstva (KM) za šumsko-uzgojne radove u periodu od 2017.-2020. godine iz ostalih izvora (javna/namjenska + ostalo)

Imajući u vidu sve prethodno rečeno, kao i činjenicu trenutnog nepostojanja entitetskog zakonskog rješenja na temelju kojeg bi se i na entitetskoj rezini prikupljala sredstva po osnovu općekorisnih funkcija šume, može se konstatirati da je i dalje nužno inzistirati da kantonalna šumskogospodarska društva poštujući planirano šumskogospodarskim osnovama trebaju povećavati iznose sredstava za biološku obnovu šuma, ali i da se sredstva namjenski prikupljena proračune kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu (u 2020. godini prikupljeno 9.683.722,78 KM, od čega je u šumsko-uzgojne radove utrošeno samo oko 5 % od navedenog iznosa!?).

**Dinamika potrošnje sadnog materijala (komada)
za period od 2016. do 2020. godine po ŠGO**

VIII. SJEMENARSTVO I RASADNIČARSTVO

1. Sjemenarstvo

Proizvodnjom sjemena, odnosno sakupljanjem sjemena se može baviti pravno lice koje je sukladno Zakonu o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10) upisano u Registar proizvođača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisano pet proizvođača/sakupljača šumskog i hortikulturnog sjemena. Za proizvodnju, odnosno sakupljanje šumskog i hortikulturnog sjemena, na području Federacije BiH su trenutno registrirana 104 sjemenska objekta.

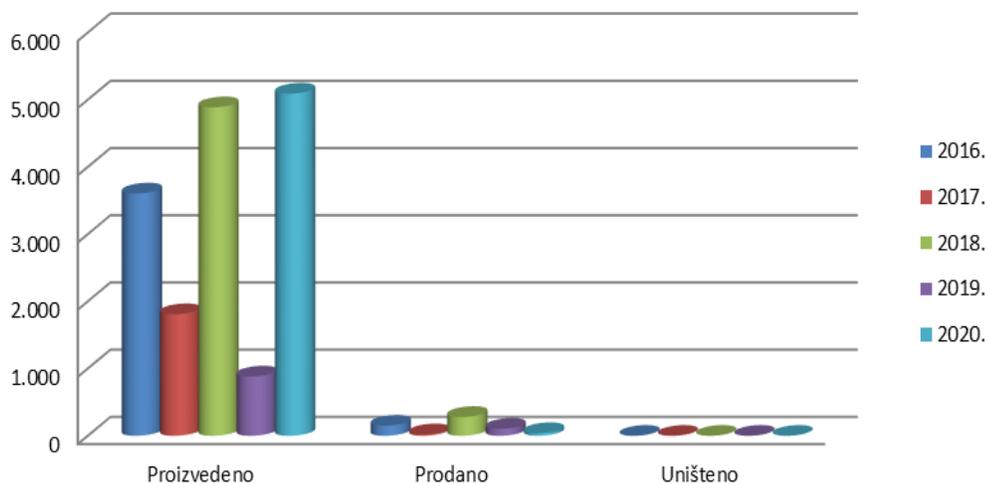
Registrirani proizvođači, odnosno sakupljači šumskog i hortikulturnog sjemena su dužni do 31. ožujka obavjestiti Ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodanog i uništenog sjemena u prethodnoj godini po vrsti i vremenu proizvodnje sjemena.

Na temelju dobijenih izvještaja u 2020. godini je proizvedeno, prodano i uništeno šumskog i hortikulturnog sjemena u sljedećoj količini:

Br.	Vrsta		Proizvedeno sjemena (kg)	Prodano sjemena (kg)	Uništeno sjemena (kg)
	Latinski naziv	Narodni naziv			
1.	Abies alba	Obična jela	2.121,6	0,0	0,0
2.	Picea abies	Smreka	168,8	0,0	0,0
3.	Pinus sylvestris	Bijeli bor	9,1	40,5	0,0
4.	Pinus nigra	Crni bor	14,0	0,0	0,0
5.	Fagus sylvatica	Bukva	997,0	0,0	0,0
6.	Quercus petraea	Hrast kitnjak	1.184,0	0,0	0,0
7.	Acer pseudoplatanus	Gorski javor	277,0	0,0	0,0
8.	Castanea sativa	Pitomi kesten	300,0	0,0	0,0
9.	Prunus avium	Divlja trešnja	20,0	0,0	0,0
UKUPNO			5.091,5	40,5	0,0

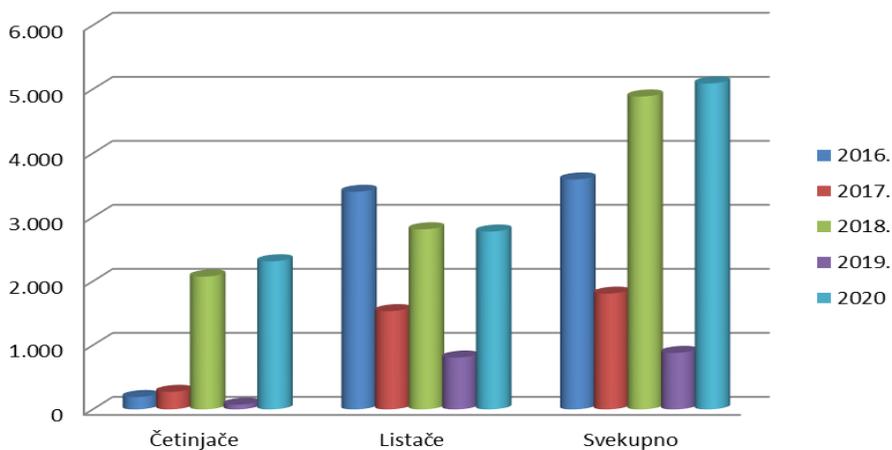
Prije stavljanja u promet sjeme mora biti dorađeno, što podrazumijeva: njegovo sušenje, trušenje, čišćenje, umjeravanje (kalibriranje), određivanje kvalitete, prema potrebi zaštita zaštitnim sredstvima, pakiranje, plombiranje, te deklariranje. Dorađivanje sjemena vrši pravno lice koje je registrirano i upisano u Registar dorađivača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u kojem je od 2021. godine ostao upisan samo jedan dorađivač. Kontrolu kvalitete šumskog i hortikulturnog sjemena na području entiteta Federacija BiH vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu koji je jedini registriran i upisan u Registar laboratorija za kontrolu kvalitete sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo. Za uvoz sjemena i sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja na području Federacije BiH je registrirano pet pravnih lica upisanih u Registar uvoznika šumskog i hortikulturnog sjemena i šumskog i hortikulturnog sadnog materijala, a koji se također vodi kod Federalne uprave za šumarstvo.

**Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sjemena (kg)
šumskih vrsta drveća i grmlja
za period od 2016.-2020.godine**

Na prethodnom grafikonu se, prije svega, uočava da je u 2020. godini došlo do naglog rasta proizvodnje u odnosu na 2019. godinu i to čak za oko 83 %, a što je najvjerojatnije posljedica prošlogodišnjeg velikog uroda sjemena kod pojedinih vrsta šumskog drveća (obična jela: 2019. – 0,0 kg; 2020. – 2.121 kg i hrast kitnjak: 2019. – 800,0 kg; 2020. – 1.184 kg). Ono što se dalje uočava je to da je u 2020. godini bila najveća proizvodnja u periodu od 2016.–2020. godine, a uvidom u ranije podatke (2010.–2015.) dolazimo do zaključka da je najveća i u posljednjih deset godina. Za period od 2016.–2020. godine generalno se može reći da imamo naizmjenični raspored rasta i pada proizvodnje po godinama, a što je najvjerojatnije posljedica variranja količine uroda sjemena iz godine u godinu. Kod prodaje sjemena je, bez obzira na prošlogodišnji visok porast proizvodnje, došlo do njenog znatnog pada i da je čak prošlogodišnja prodaja najniža u posljednje tri godine. Uništavanja sjemena u navedenom periodu nije bilo.

**Dinamika proizvodnje/sakupljanja sjemena (kg)
šumskih vrsta drveća i grmlja
za period 2016.-2020.**

2. Rasadničarstvo

Proizvodnjom sadnog materijala se može baviti pravna osoba koja je sukladno Zakonu o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10) upisana u Registar proizvođača sadnog materijala koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo i u koji je trenutno upisano devet proizvođača sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja, a neki od njih se proizvodnjom sadnog materijala bave u više rasadnika. Proizvodnja sadnog materijala tijekom vegetacije podliježe dva puta obveznom stručnom pregledu koji obavlja Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu kao jedina ovlaštena ustanova za područje Federacije BiH.

Registrirani proizvođači sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja su dužni najmanje jednom godišnje obavijestiti Ministarstvo i Federalnu upravu za šumarstvo o količini proizvedenog, prodanog i uništenog sadnog materijala.

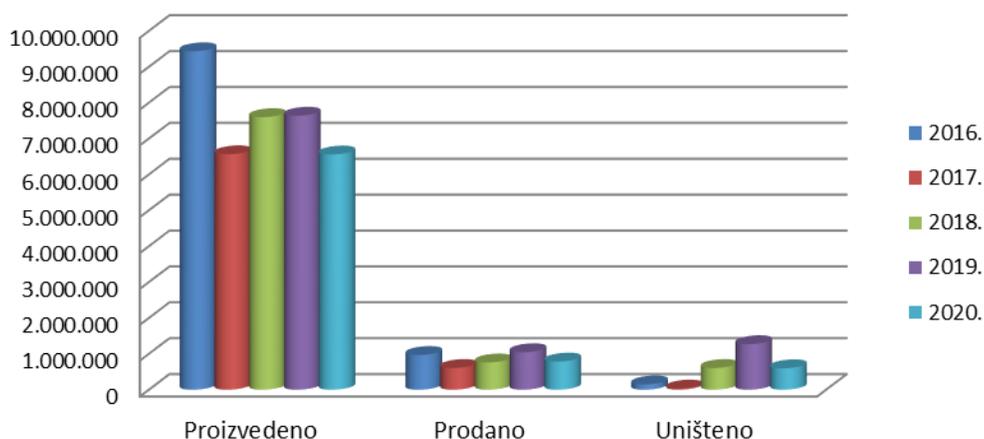
Na temelju dobijenih izvještaja u 2020. godini je proizvedena, prodana i uništena sljedeća količina sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja:

Br.	Vrsta		Proizvedeno sadnica	Prodano sadnica	Uništeno sadnica
	Latinski naziv	Narodni naziv	Kom.	Kom.	Kom.
1.	Abies alba	Obična jela	425.600	4.880	0
2.	Picea abies	Smreka	3.020.065	122.603	200.250
3.	Picea omorica	Pančičeva omorika	35.000	0	0
4.	Pinus sylvestris	Bijeli bor	2.242.614	416.606	337.131
5.	Pinus nigra	Crni bor	583.275	197.965	6.400
6.	Pinus heldreichii	Munika	65.580	11.010	0
7.	Fagus sylvatica	Bukva	0	18	0
8.	Quercus petraea	Hrast kitnjak	84.220	6.520	11.500
9.	Quercus robur	Hrast lužnjak	0	363	0
10.	Acer pseudoplatanus	Gorski javor	70.350	6.120	35.510
11.	Fraxinus excelsior	Bijeli jasen	13.500	372	0
12.	Fraxinus angustifolia	Poljski jasen	3.200	4.200	1.860
13.	Castanea sativa	Pitomi kesten	3.500	1.100	200
14.	Aesculus hippocastanum	Divlji kesten	1.800	1.100	800
15.	Prunus avium	Divlja trešnja	2.500	3.000	2.181
16.	Juglans regia	Obični orah	0	2.500	1.200
17.	Robinia pseudoacacia	Bagrem	5.000	6.000	500
18.	Hortikulturne vrste drveća i grmlja		158.496	77.106	12.073
UKUPNO			6.714.700	861.463	609.605

Analizom podataka prikazanih u prethodnoj tablici se uočava da oko 98 % proizvedenog sadnog materijala u 2020. godini otpada na sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje taj procenat oko 91 % u odnosu na hortikulturni sadni materijal. Od ukupne količine uništenog sadnog materijala oko 98 % je sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja.

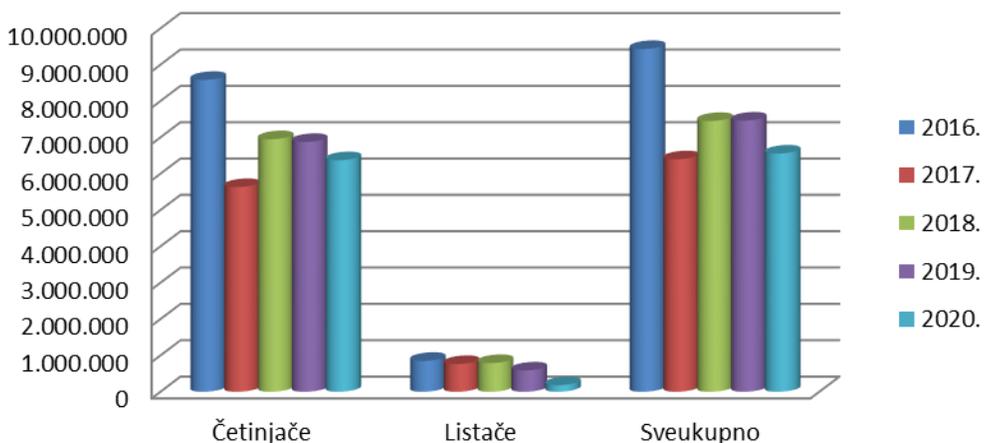
Podaci za šumske vrste drveća pokazuju da je oko 97 % proizvedenog sadnog materijala u 2020. godini sadni materijal četinjača, dok je kod prodaje taj procent u korist četinjača neznatno manji i iznosi 96 % u odnosu na listače. Kod uništavanja sadnog materijala šumskih vrsta odnos između četinjača i listača je 91:9.

Dinamika proizvodnje, prodaje i uništenja sadnog materijala šumskih vrsta drveća i grmlja za period od 2016.-2020. godine

Uspoređujući prethodni i naredni grafikon uočavamo da je u 2020. godini došlo do određenog pada i proizvodnje i prodaje sadnog materijala, a naročito kod proizvodnje sadnog materijala listača što se može smatrati negativnim pokazateljem. I kod uništenog sadnog materijala zabilježen je određen pad, ali je to u odnosu na pad proizvodnje i pad prodaje pozitivna činjenica.

Dinamika proizvodnje sadnog materijala (komada) šumskih vrsta drveća i grmlja za period od 2016.-2020. godine

IX. INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA

Integralna zaštita šumskih ekosistema podrazumijeva primjenu svih raspoloživih metoda i sredstava koji mogu pružiti odgovarajuću zaštitu u određenim objektima od štetnog utjecaja svih abiotičkih i biotičkih čimbenika, a koji se primjenjuju istovremeno ili sukcesivno. Integralna zaštita šuma ujedno predstavlja i shvaćanje odnosa čovjeka prema šumi, razumijevanje složenosti šumskih ekosistema i interakcijskog djelovanja njegovih gradivnih elemenata, pri čemu uklanjanje jednog štetnog agensa može prouzročiti druge negativne pojave. Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH je rezultat različitih pojava kao što su: šumski požari, biljne bolesti i štetočine, neplanska i nezakonita sječa šuma, eksploatacija mineralnih resursa, hidro-akumulacije, klizišta kao i kontaminacija minama. Šumarski stručnjaci koji se bave zaštitom šuma, uposleni u Kantonalnim šumskogospodarskim društvima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama, a povremeno i sa gubarom, borovovim četinjakom, žutotrpbom (zlatokraj), smeđom borovom osom, a zabilježena je i pojava i značajno prisustvo opasnog štetnika kestenove ose šiškarice na području Unsko–sanskog kantona.

1. Zaštita od štetočina

U godinama koje su iza nas na području Hercegovačko-neretvanskog kantona velike štete je pričinio štetnik *Euproctis chrysorrhoea* – žutotrba ili zlatokraj, koji je stalno prisutan u području hrastovih šuma. S obzirom da je štetnik napao veliko područje od cca 8.000,00 ha, te da je intenzitet napada izrazito jak, procjenjuje se da će gradacija ovog štetnika potrajati i u narednim godinama, da će se napadnuta površina znatno proširiti neophodno je hitno provođenje predloženih mjera - (mehaničkih, kemijskih i bioloških). Koordinacijski tim šumskogospodarskog društva HNK je napravio procjenu troškova aviotretiranja za napadnuto područje na općinama Prozor–Rama i Jablanica, koji iznose 722.276 KM. Do sada nije realiziran plan, odnosno aviotretiranje zaraženog područja.

Opasan štetnik - kestenova osa šiškarica (*Dryocosmus kuriphilus*) pojavila se kod nas 2014. godine dok je napad širih razmjera zabilježen u proljeće 2015. godine, kao i u 2016. godini na prostoru šuma pitomog kestena „Unsko–sanskog kantona“.

U pogledu zaštite šuma od biljnih bolesti i drugih patogenih organizama koji ugrožavaju šumu i šumske komplekse vršeno je kontinuirano praćenje stanja iz domene blagovremenog uočavanja i identifikacije pojave biljnih bolesti i izvještavanje mjesno nadležnih šumarija o pojavi biljnih bolesti i lokalitetima na kojima se pojavljuju.

Uglavnom se provode aktivnosti na zaštiti sastojina četinjača od napada potkornjaka, a mjere po navedenom osnovu provode kantonalna šumskogospodarska društva.

Na temelju svih saznanja, ranijih informacija i na temelju vlastite procjene zdrastvenog stanja šuma, te procjene brojnosti i kretanja štetnih insekata kao i mogućih negativnih posljedica njihovog djelovanja, Stručno tijelo – krizni stožer će predložiti i stručno verificirati mjere na zaštiti šuma od potkornjaka, žutotrbe ili drugih štetnika sa dinamikom realizacije koju je moguće i prioritarno potrebno provoditi na zaštiti šuma.

Nastavljen je intenzivan rad ministarstava, kantonalnih uprava za šumarstvo i šumskogospodarskih društava na suzbijanju i kontroli štetnika i u 2020. godini, te je unaprijed u određenom obimu planiran i za 2021. godinu.

2. Čuvanje šuma

Poslove čuvanja šuma obavljaju kantonalne uprave za šumarstvo putem čuvarske službe osim u Unsko –sanskom, Tuzlanskom i Srednjo bosanskom kantonu gdje je čuvanje šuma, odnosno lugarska služba, u okviru poduzeća. Sukladno Zakonu o šumama iz 2002. godine u potpunosti je formirano osam kantonalnih uprava za šumarstvo i to u: Unsko–Sanskom, Posavskom, Zeničko-Dobojskom, Bosansko-Podrinjskom, Srednjobosanskom, Hercegovačko–Neretvanskom, Kantonu Sarajevo i Kantonu 10. Sukladno kantonalnim zakonima o šumama, koji su doneseni u devet kantona, osim u Hercegovačko–neretvanskom, došlo je do izmjena u organizaciji i nadležnostima kantonalnih uprava za šumarstvo.

U Zapadnohercegovačkom kantonu u kantonalnoj upravi za šumarstvo uposleni su čuvari šuma, a nedavno je imenovan vršitelj dužnosti direktora šumarske struke. U 2020. godini 14 čuvara šuma nije podnijelo niti jednu prekršajnu prijavu. Iz Kantona 10 nismo dobili podatke o podnesenim prekršajnim i krivičnim prijavama.

Do konačnog formiranja kantonalne uprave za šumarstvo u Tuzlanskom kantonu, poslove na čuvanju šuma obavljaju lugari po lugarskim rejonima uposleni u JP „Šume Tuzlanskog kantona“ d.d. Kladanj. U Unsko–sanskom kantonu, na temelju kantonalnog zakona o šumama čuvari šuma imaju nadležnost čuvanja državnih šuma i trebaju biti vraćeni iz Kantonalne uprave za šumarstvo u Poduzeće. Preuzimanje čuvara šuma do danas nije realizirano, tako da 50 ljudi u Bosanskom Petrovcu gdje je i sjedište Kantonalne uprave za šumarstvo prima plaću, a ne radi posao za koji su i primljeni, odnosno zaduženi.

U tablici ispod su navedeni podaci o broju podnesenih i presuđenih krivičnih prijava za bespravne sječe, bespravni promet, bespravno zauzeto zemljište.

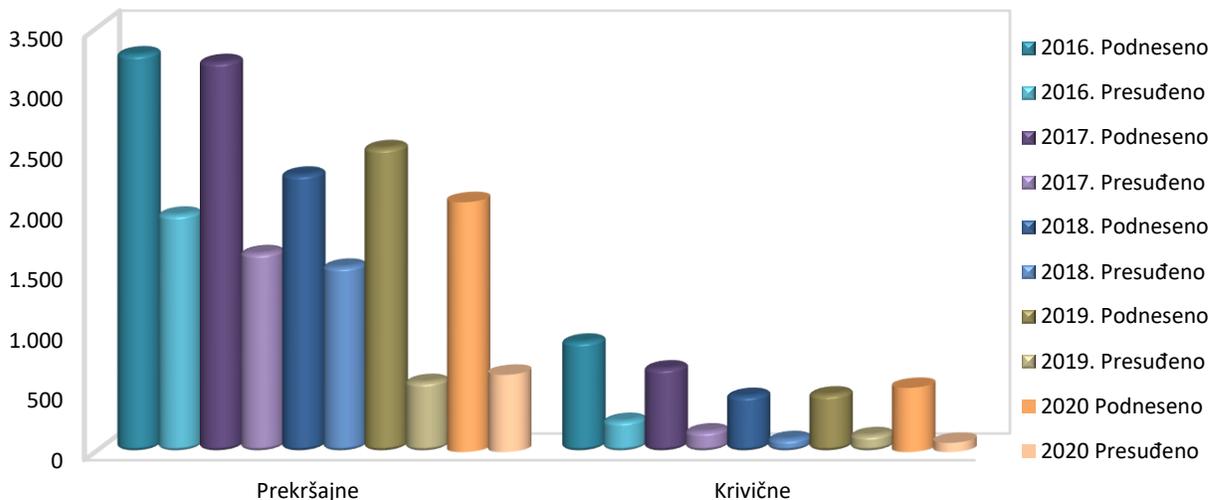
Broj podnesenih i presuđenih prekršajnih i krivičnih prijava u Federaciji BiH (kom)

Godina		Prijave		
		Prekršajne	Krivične	Ukupno
2016.	Podneseno	3.291	918	4.209
2016.	Presuđeno	1.968	258	2.226
2017.	Podneseno	3.228	695	3.923
2017.	Presuđeno	1.650	171	1.821
2018.	Podneseno	2.298	466	2.764
2018.	Presuđeno	1.538	107	1.645
2019.	Podneseno	2.517	478	2.995
2019.	Presuđeno	582	140	722
2020.	Podneseno	2.072	534	2.606
2020.	Presuđeno	643	77	720

U 2020. godini broj podnesenih prekršajnih i krivičnih prijava iznosio je 2.606, a presuđeno je 720 predmeta, odnosno 27,62 % od ukupno podnesenih prijava. Podatke

nisu dostavile Kantonalne uprave za šumarstvo iz Zapadnohercegovačkog kantona i Kantona 10, tako da se gore navedeni podaci odnose za osam kantona.

Broj podnesenih i presuđenih prijava
u periodu od 2016.-2020. godine

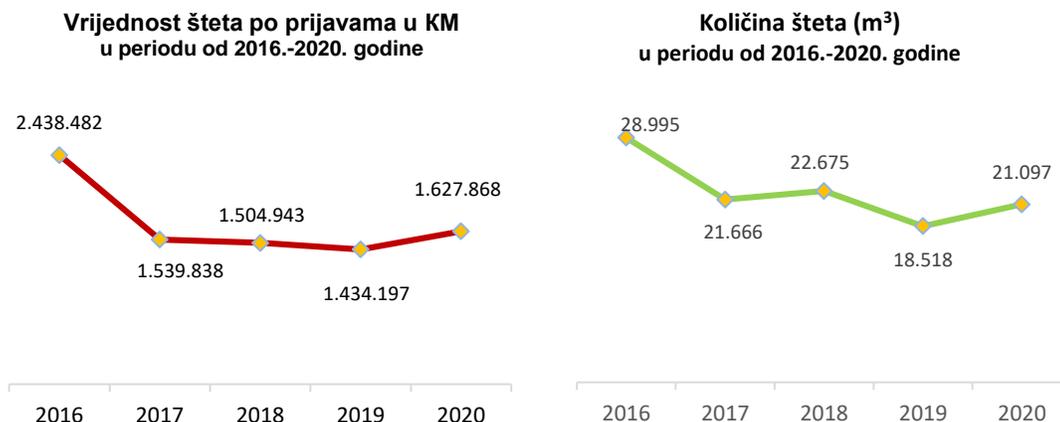

Podaci o prijavama, količini i vrijednosti drveta u periodu 2016. – 2020. godine

Godina	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Iznos štete po prijavama (KM)	1.350.851	1.169.484	728.982	1.031.059	1.315.859
Iznos kazni (KM)	434.600	379.964	565.755	206.451	166.937
Naplaćen iznos (KM)	39.046	27.012	19.620	21.823	26.684

Štete po osnovu drvne mase	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Količina (m ³)	28.995	21.666	22.675	18.518	21.097
Vrijednost (KM)	2.438.482	1.539.838	1.504.943	1.434.197	1.627.868

Od ukupne štete po prijavama u iznosu od 1.315.859 KM u 2020. godini naplaćen je iznos od 26.684 KM ili 2,03%, dok je iznos kazni po prijavama za Federaciju BiH, odnosno u osam kantona, zabilježen u visini od 166.937 KM što je za zadnjih pet godina i najmanji iznos kazni i još veći apsurd, naplaćeno je samo 26.684, 00 KM.

Mali broj presuda i kazni su kontraproduktivni, predstavljaju poticaj šumokradicama, koji iz godine u godinu prave ogromne štete u državnim šumama. Postavlja se pitanje svrsishodnosti podnošenja prijave, odnosno izlaganja čuvara šuma opasnosti kada ostali organi uprave i sudska vlast ne štite državnu imovinu odnosno ne rješavaju pravovremeno krivične i prekršajne prijave podnesene zbog nelegalne sječe šume, uzurpacije državne šume i šumskog zemljišta, neleglane eksploatacije industrijskih mineralnih sirovina i sl. neadekvatnom organizacijom čuvarske službe u upravama za šumarstvo koje su uspostavljene, neopremljenošću ljudi i neažurnošću pravosudnih organa se dovodi u pitanje i realizacija vladinog "Akcionog plana za suzbijanje nezakonitih aktivnosti u sektoru šumarstva i drvne industrije u Federaciji BiH". Ova situacija je prisutna na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine duži niz godina.

3. Protupožarna zaštita

Požari u Federaciji BiH su česta pojava i sa sobom donose neprocjenjive štete unatoč činjenici da ovo područje u europskim okvirima nije u kategoriji visoko rizičnih. Posebno česti i katastrofalni su bili šumski požari tijekom 1999., 2000., 2003., 2007., 2012., 2017. i 2020. godine. Izravne štete obuhvaćaju gubitak drvne zalihe, prizemne vegetacije i ostalih proizvoda šume, te troškove gašenja i sanacije odnosno rekultiviranja požarišta. Neizravne štete predstavljaju štete svih vidova promjena staništa i gubitka svih polivalentnih funkcija šuma, one su mnogostruko veće od izravnih šteta, ali se kod nas još uvijek ne iskazuju.

Veličina štete ovisi o starosti i površini šume, vrstama drveća, odnosno vegetacije, te o vrsti požara i njegovoj jačini. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita. Požar nanosi najveće štete u tek podignutim kulturama i mladim sastojinama, koje za kratko vrijeme potpuno uništi. Požari zahtijevaju zajedničko djelovanje svih institucija kao i čitave društvene zajednice. Treba naglasiti potrebu izdvajanja značajnih financijskih sredstava za uspostavu kvalitetnog sistema protupožarne zaštite koji objedinjuje prevenciju, kontrolu i sanaciju opožarenih površina. S aspekta ekonomske štetnosti požari nanose znatne gubitke poduzećima šumarstva uništavajući drvo i drvne sortimente, te izlažući ih dodatnim troškovima sanacije požarišta i podizanja novih zasada.

Organiziranje zaštite od požara u Federaciji BiH ostvaruje se putem Kantonalnih uprava za šumarstvo, šumskogospodarskih društava i Uprava civilne zaštite na razini

kantona. Protupožarna zaštita se provodi putem godišnjih Planova zaštite šuma od požara sa slijedećim sadržajem:

- osnovni podaci o šumskom kompleksu,
- procjena ugroženosti šuma od požara,
- preventivne mjere zaštite šuma od požara,
- organizacija zaštite šuma od požara i formiranje operativnog stožera za gašenje požara,
- osmatranje i obavještanje,
- način upotrebe ljudstva i vatrogasnih jedinica te njihovo zajedničko sudjelovanje,
- tehnička oprema i sredstva za gašenje požara,
- putevi,
- način i mjesto za snabdijevanje vodom i
- nadzor nad mjerama zaštite od požara.

S obzirom da nema Zakona o šumama na federalnom nivou već deset godina, važeća zakonska legislativa u Federaciji BiH koja se odnosi, pored ostalog i na protupožarnu zaštitu je sljedeća: Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća (“Službene novine Federacije BiH”, broj: 39/03 i 22/06), Procjena ugroženosti Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća (“Službene novine Federacije BiH”, broj: 41/05), Plan zaštite i spašavanja Federacije BiH od prirodnih ili drugih nesreća (“Službene novine Federacije BiH”, broj: 40/08), Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu (“Službene novine Federacije BiH”, broj: 64/09).

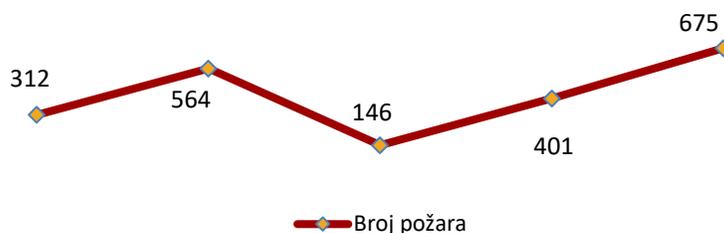
Odredbama Pravilnika o sadržaju planova za zaštitu šuma od požara (“Službene novine Federacije BiH”, broj: 21/04) – stavljen van snage iz razloga što je donesen na osnovu Zakona o šumama iz 2002. godine (primjenjuje se po inerciji), koji propisuje tehničke, preventivno-uzgojne i druge mjere zaštite šuma od požara koje su dužni provoditi kantonalna šumskoprivredna društva za državne šume, kantonalne uprave za šumarstvo (osnovane u okviru kantonalnih ministarstava nadležnih za šumarstvo) za privatne šume i ostali nositelji prava gospodarenja šumama i šumskim zemljištem, u cilju smanjenja opasnosti od nastanka i širenja šumskih požara i ranog otkrivanja i dojave šumskog požara, te pravovremenog djelovanja u lokaliziranju i gašenju šumskih požara - regulirana su pitanja u pogledu zaštite šuma od požara. Ovim propisima utvrđene su obveze šumskogospodarskih društava/poduzeća šumarstva koja gospodare šumama u državnom vlasništvu i vlasnika šuma da poduzimaju i provode mjere zaštite šuma od požara. U pogledu zaštite šuma poseban značaj se daje provođenju preventivnih mjera zaštite. Osim u Hercegovačko–neretvanskom kantonu, u svim ostalim kantonima su doneseni zakoni o šumama, kao i na temelju njih određeni pravilnici, koji između ostaloga, tretiraju i zaštitu šuma od požara.

Podaci o šumskim požarima za period 2016. - 2020. godina

POŽARI	2016. god.	2017. god.	2018. god.	2019. god.	2020. god.
Broj požara	312	564	146	401	675
Opožarena površina (ha)	4.102	26.858	1.467	4.099	21.731.9
Izgorjela drvena masa (m ³)	2.835	51.658	87	775	16.966
Izgorjele sadnice (kom)	80.470	153.621	90.100	96.287	2.162.520
Procjenjena šteta (KM)	2.965.81	17.307.510	3.667.570	2.900.297	15.434.534
				Ukupno:	42.275.772

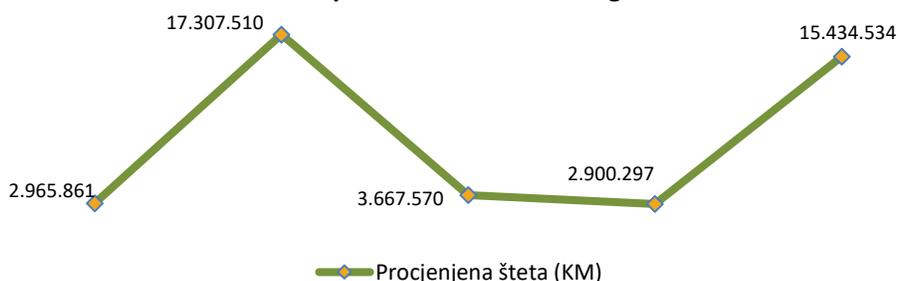
Požarna 2017. godina u posljednjih pet godina je ekstremna u smislu pričinjenih šteta u šumama Federacije BiH s obzirom na broj požara, opožarenu površinu i procijenjene štete, naročito u Hercegovini na području općine Konjic. Štete na području Federacije BiH u 2017. godini procijenjene su na 17.307.510 KM.

**Fluktuacija šumskih požara
u periodu od 2016.-2020. godine**

U požarnoj 2017. godini, koja je bila ekstremna u petogodišnjem periodu, registrirano je 564 šumskih požara, opožarena površina iznosi 26.585 ha, pričinjene štete na drvnj masi iznose 51.658 m³, izgorilo ili oštećeno usljed požara 153.621 sadnica, dok je 2020. godini zabilježen znatno veći broj požara 675, opožarena površina 21.732 ha, izgorila drvena masa 16.966 m³, oštećene – izgorile sadnice 2.162.520 kom i procijenjene štete na cca 15.434.534 KM. U ovoj godini proljetni požari su prouzročili ogromne štete u šumama Federacije Bosne i Hercegovine.

**Pregled procijenjenih šteta od požara
u periodu od 2016.-2020. godine**

Neizravne štete po šumske ekosisteme izazvane požarima su znatno veće i po svjetskim parametrima dostižu od 10 do 17 puta veću vrijednost u odnosu na izravne štete. Formiranjem kantonalnih šumskogospodarskih društava i kantonalnih uprava za šumarstvo i njihova dobra suradnja i koordinacija, sa predhodno izrađenim kvalitetnim Godišnjim planom zaštite šuma od požara značajno mogu utjecati na smanjenje broja i štete od požara. Opremanje protupožarnom opremom, edukacijom kadrova, dobrom suradnjom sa vatrogasnim jedinicama, postavljanjem osmatrača požara i drugim aktivnostima mogu se kvalitetnije zaštititi šumski ekosistemi. Većina požara je prouzročio čovjek, ali pravovremenim akcijama uposlenih u poduzećima šumarstva i u kantonalnim upravama za šumarstvo (interventne grupe), te pravovremenim djelovanjem profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih brigada mogu se spriječiti veće štete.

X. POKAZATELJI POSLOVANJA

Pokazatelji poslovanja poduzeća šumarstva su prikazani za 9 kantona u kojima su Skupštine kantona formirale kantonalna šumskogospodarska društva.

U Posavskom kantonu nije bilo značajnih aktivnosti u državnim šumama, a poslove gospodarenja zbog male površine šuma obavlja kantonalna uprava za šumarstvo.

Pokazatelji poslovanja za 2020. godinu

Pokazatelji poslovanja devet poduzeća šumarstva su prikazani kroz osnovne elemente poslovanja kako slijedi:

Elementi poslovanja	
Ukupni prihod	181.031.304
Prihod od drveta	166.533.952
Troškovi poslovanja	181.116.763
Troškovi proizvodnje	149.697.257
Dobit	6.083.571
Gubitak	5.567.831
Potraživanja na dan 31.12.2020. godine	17.226.390
Dugovanja na dan 31.12.2020. godine	28.755.364
Prosječan broj uposlenih radnika	4.194
Prosječna plaća	1.062
Prosječna ostvarena cijena šumskih sortimenata	69

Veliki udio troškova poslovanja u ukupnom prihodu prouzročen je nizom negativnih čimbenika od kojih su najznačajniji:

- zbog ranije devastacije loša kvalitetna struktura šuma, posebno izdanačkih šuma,
- mala i nepovoljna otvorenost šuma šumskim kamionskim putevima,
- nedostatak kvalitetnih firmi za izvođenje radova u šumarstvu,
- dotrajala i zastarjela sredstva rada odnosno mehanizacija,
- višak uposlenog režijskog osoblja, a nedostatak proizvodnog,
- nepovoljna kvalifikacijska, starosna i zdravstvena struktura radne snage,
- rješavanje kadrovskih i socijalnih pitanja upošljavanjem u šumarstvu,
- stranačka-partijska upošljavanja i
- pojava pandemije COVID – 19.

Neophodno je omogućiti menadžmentu šumskogospodarskih društava neovisnost, posebno od utjecaja lokalne i kantonalne politike, te stvaranje uvjeta za poslovanje na zdravim ekonomskim osnovama. Tržišni uvjeti rada pokazat će sposobnost menadžmenta, a sposobni menadžment će u kratkom roku ostvariti znatno bolje rezultate poslovanja. Dobri poslovni rezultati omogućit će veći prihod i dobit uz obavezu strogog pridržavanja odredbi planova šumskogospodarskih osnova. Na ovaj način bi se stvorila materijalna osnova da se izvrši zbrinjavanje invalida rada i viška radnika. Dio

dobiti bi vlasnik šuma - Federacija BiH i korisnik-kantoni mogli usmjeriti u razvoj, kako na lokalnoj, tako i na razini kantona i Federacije Bosne i Hercegovine.

U 2020. godini potraživanja od kupaca iznose preko 17.226.390 KM i znatno su veća, cca 4.000.000 KM u odnosu na predhodnu godinu. Ovo je dodatni problem u poslovanju šumskogospodarskih društava, jer su im blokirana sredstva za ulaganja i kupovinu novih sredstava rada i opreme, odnosno ulaganja u predhodno planirane aktivnosti u tekućoj godini.

Dugovanja prema dobavljačima su znatno veća u odnosu na potraživanja i iznose preko 28.755.364 KM odnosno oko 15,88% od ukupnog prihoda i značajno su viša u odnosu na 2016., 2017., 2018. i 2019. godinu. Velika dugovanja idu na štetu dobavljača koji izvode radove, sredstva i opremu za funkcioniranje poduzeća i pogoršavaju im uvjete poslovanja.

Ukupan prosječni broj uposlenih u 2020. godini na bazi sati rada iznosi 4.194, a prosječna plata se povećala za 100 KM u odnosu na 2019. godinu i iznosi 1062 KM.

Jedan od bitnih pokazatelja poslovanja poduzeća gdje su iskazani ekonomski parametri su bilanca stanja i bilanca uspjeha. Imajući u vidu da je kod nekih poduzeća vrijednost šuma prikazana u bilanci stanja, a kod drugih nije, smatramo da uporedbe ne bi dale relevantne podatke. Predlaže se da ubuduće u bilanci stanja ne bude evidentirana vrijednost šuma i šumskih zemljišta s obzirom da su poduzeća samo korisnici šuma, a ne njihovi vlasnici.

Podaci Bilansa uspjeha po kantonima (poduzećima) za 2020. godinu u KM

Pozicija	USK	TK	ZDK	BPK	SBK	HNK	ZHŽ	SA	K10
Poslovni prihodi	32.798.125	16.893.937	28.084.920	2.443.302	41.042.306	396.341	317.422	12.805.281	40.536.635
Poslovni rashodi	35.640.793	17.225.403	29.336.313	2.449.674	38.512.571	427.014	316.260	15.043.478	38.299.874
Bruto dobit	0	0	88.345	11.860	4.215.949	0	0	0	2.113.615
Bruto gubitak	2.680.345	425.724	0	0	0	116.274	0	2.345.488	0
Neto dobit	0	0	78.198	11.860	3.868.584	0	0	0	2.113.615
Neto gubitak	2.674.594	425.724	0	0	0	116.274	35	2.345.488	0
Sječa m ³	357.489	205.562	340.781	40.543	516.131	0	3.029	141.609	566.569
Broj radnika	676	538	810	45	838	16	8	411	852
Učinam m ³ /radniku	529.00	382.00	421.00	901.00	616.00	0.00	379.00	345.00	665.00
Prihod KM/radniku	48.844	33.267	36.955	55.041	51.785	24.771	39.678	31.281	47.705

Budući da šumskogospodarska društva preko 90% ukupnog prihoda ostvaruju prodajom šumskih drvnih sortimenata može se konstatirati da su im prihodi proporcionalni ostvarenoj proizvodnji šumskih drvnih sortimenata. Značajan utjecaj na prihode ima postizanje realnih tržišnih cijena drvnih sortimenata, posjedovanje vlastite proizvodne radne snage i sredstava rada ili dobra ponuda kvalitetnih izvođača radova u šumarstvu, dobra organizacija proizvodnje i drugo.

Troškovi proizvodnje u šumskogospodarskim društvima koja angažiraju vlastitu radnu snagu su veći u odnosu na one, koji angažiraju registrirane izvođače radova. To se odnosi i na ostvarene godišnje učinke po zaposlenom na bazi sati rada koji se kreću od 345 m³/radniku u JKŠPD "Sarajevo šume" iz Sarajeva do 901 m³/radniku u ŠGD „Bosansko podrinjske šume“ d.o.o. Goražde.

Ovaj učinak u odnosu na realnih 800 do 1.000 m³/radniku koliko se postiže u zemljama u okruženju je mali i treba raditi na njegovom povećanju.

Na postizanje boljih rezultata značajno utječe tehnička i tehnološka opremljenost i osposobljenost šumskogospodarskih društava ili izvođača radova i realan broj uposlenih za ostvarivanje proizvodnih zadataka gospodarenja šumama.

Posljedica malih prihoda po radniku je otežano poslovanje, mala primanja uposlenih i umanjeње bioloških i infrastrukturnih investicija.

Preporučuje se da osnivači poduzeća, Skupštine kantona i nadležna ministarstva, putem svojih organa u poduzećima utvrde i poduzmu adekvatne mjere na saniranju trenutnog stanja kako bi poduzeća tržišno i održivo poslovala.

Sredstva za korištenje općekorisnih funkcija šuma

Jedan od bitnih izvora financiranja obnove šuma, trebao bi se ostvarivati prikupljanjem i pravilnim usmjeravanjem sredstava za korištenje općekorisnih funkcija šuma, koja su se po članu 60. Zakona o šumama u period od 2002.-2009. godine, odnosno u članu 46. Uredbe o šumama u period od 2009.-2011. godine prikupljala u Proračunu Federacije BiH i proračunima kantona.

Mada su u Proračun Federacije BiH prikupljena značajna sredstva, više od 25.000.000 KM, od 2009. godine nisu planirana u rashodovnoj strani proračuna za oblast šumarstvo Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

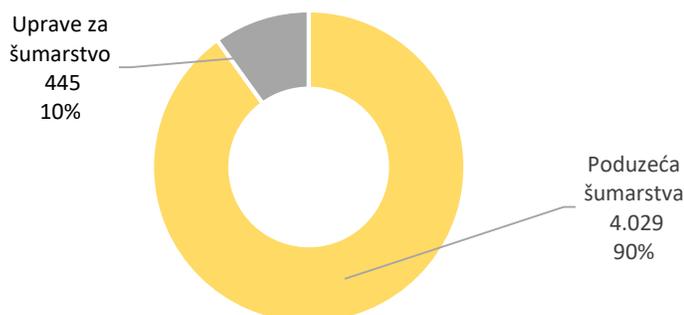
Prestankom važenja zakonske regulative u oblasti šumarstva na razini Federacije BiH prestalo je prikupljanje ovih sredstava osim sredstava koja se prikupljaju promjenom namjene šumskog zemljišta u građevinsko. Sredstva koja su po ovom osnovu prikupljena u Proračunu Federacije BiH koristila su se, nažalost u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata na unapređenju šuma u šumarskom zakonodavstvu, potrebno je ustanoviti doprinose za šumarstvo. Dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioriternih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva Federacije BiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i organiziran i funkcionalan rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale važne aktivnosti.

XI. KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU FBiH

U procesu izrade Informacije o gospodarenju, od kantonalnih uprava i poduzeća šumarstva prikupljeni su podaci i analizirana kadrovska struktura uposlenih u ovom sektoru.

Broj zaposlenih u šumarstvu u FBiH
u 2020. godini

U kantonalnim šumskogospodarskim društvima zaposleno je ukupno 4.029 radnika, od kojih su oko 51% šumarske struke. Najviše je zastupljeno radnika sa srednjom stručnom spremom ili oko 46%, a najmanje je doktora i magistara znanosti. Radnika sa visokom stručnom spremom je oko 15%.

Sruktura zaposlenih u šumarstvu prema stručnoj spremi. Stanje na dan 31.12.2020. godine

Institucije	Dr	Mr	VSS	VŠ	SSS	VKV	KV	PK	NK	Ukupno	
										Šum.	Svih
Poduzeća šumarstva	2	87	625	86	1.691	25	912	400	201	2.302	4.029
Uprave za šumarstvo	1	6	58	0	379	1	0	0	0	414	445
Ukupno	3	93	683	86	2.070	26	912	400	201	2.716	4.474

U svakodnevnom radu se i poduzeća i uprave za šumarstvo susreću sa brojnim izazovima.

U nekoliko poduzeća šumarstva se među najvećim problemima ističe nepovoljna kadrovska struktura zbog velikog broja radnika sa invaliditetom, koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici (u ŠGD ZDK 15%, Sarajevo-šume 15%, ŠGD SBK 12% i ŠGD USK 10% od ukupnog broja zaposlenih), čime se dodatno otežava produktivnost poduzeća. Problem raspoređivanja radnika sa invaliditetom se pokušava riješiti povećavanjem broja radnih mjesta za invalide II. kategorije u pravilnicima o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, ali se i ta mjesta brzo popunjavaju.

Šumskogospodarska društva u kojima se za izvođenje poslova u šumarstvu angažiraju kooperanti i sezonska radna snaga, imaju povoljniju kadrovsku strukturu samoga društva.

U 2020. godini zabilježeni su i problemi sa osiguravanjem dovoljnog broja proizvodne radne snage putem javnih natječaja. Osim sve većeg iseljavanja

stanovništva zbog ekonomske krize, problem sa osiguravanjem radne snage izražen je i u područjima (kantonima) čija privreda nije tradicionalno šumarski orijentirana (npr. BPK).

Nakon izbijanja pandemije SARS-CoV-2 virusa u proljeće 2020. godine, prema uputama kriznog stožera FBiH uvedena su određena ograničenja za građane (ograničenja kretanja, okupljanja i rada u određenim djelatnostima, itd), zbog čega su se i poduzeća šumarstva morala prilagoditi novonastaloj situaciji. Navedene mjere su se prije svega odrazile na nemogućnost prodaje izrađenih šumskih drvnih sortimenata. Zbog toga se moralo pristupiti reorganizaciji proizvodnje i rada u poduzećima, pri čemu neka od njih nisu produžila ugovore o radu za radnike na određeno vrijeme u periodu od tri-četiri mjeseca, dok se za ostala radna mjesta organizirao rad od kuće i kombinirani rad.

U 2020. godini je u kantonalnim i Federalnoj upravi ukupno bilo zaposleno 445 radnika, od kojih su oko 94% šumarske struke. U upravama šumarstva se ističe problem nedovoljne kadrovske popunjenosti, prije svega nedovoljnog broja čuvara šuma. Popunjavanjem uprava sa odgovarajućim brojem ljudi prema važećoj sistematizaciji unaprijedila bi se kvaliteta i kvantitet poslova u njihovoj nadležnosti.

Problemi vezani za pravni okvir i donošenje Zakona o šumama na federalnoj razini sve više se ističe kao dodatno otežavajući faktor za funkcioniranje svih institucija u šumarstvu FBiH.

U upravama i u poduzećima šumarstva u kojima se ulažu naponi za jačanje kapaciteta i stalno usavršavanje zaposlenih, kao i usvajanje najnovijih znanstvenih i stručnih znanja i iskustava i informatizacijom poslovnih procesa, omogućuje se unapređenje planiranja i donošenja odluka, kao i postizanje boljih poslovnih rezultata. Osim toga, za optimalnu implementaciju novih tehnologija ključno je i neophodno zapošljavanje odgovarajućeg stručnog kadra sa kvalifikacijama u informacijsko-komunikacijskim tehnologijama i iskustvima u primjeni informatičkih rješenja u šumarstvu.

XII. LOVSTVO

Lovišta

Lovištem u smislu Zakona o lovstvu smatraju se površine zemljišta, šuma i voda koje predstavljaju prostornu, prirodnu i lovnogospodarsku cjelinu u kojoj postoje uvjeti za trajan opstanak, uzgoj, razmnožavanje, zaštitu i korištenje divljači bez obzira na vlasništvo.

Prema namjeni lovišta mogu biti: sportsko-gospodarska, gospodarska i lovišta sa posebnom namjenom (posebna lovišta).

Ustanovljena lovišta u Federaciji BiH

Red. br.	Kanton	Lovišta			
		Sportsko-gospodarska	Gospodarska	Posebna	Ukupno
1	Unsko-sanski	8	0	1	9
8	Posavski	3	0	0	3
6	Tuzlanski	13	0	1	14
5	Zeničko-dobojski	13	1	0	14
4	Bosansko-podrinjski	4	0	0	4
2	Srednjobosanski	10	0	0	10
7	Hercegovačko-neretvanski	12	0	1	13
9	Zapadno-hercegovački	7	0	0	7
3	Sarajevo	7	0	1	8
10	Kanton 10	12	10	1	23
UKUPNO		89	11	5	105

Prema nadmorskoj visini lovišta se dijele na dolinska (niziinska), brdska i planinska.

Zastupljenost lovišta prema nadmorskoj visini u FBiH

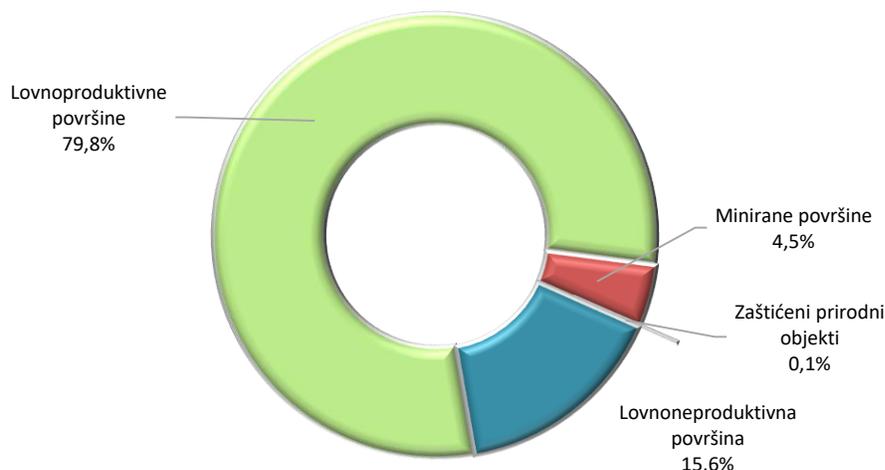
Lovišta		
Kategorija	Površina (ha)	%
Nizinska (< 400 m.n.v.)	650.489	24,6
Brdska (400-1000 m.n.v.)	1.250.489	47,3
Planinska (>1000 m.n.v.)	743.448	28,1
UKUPNO	2.644.426	100,0

Lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzimaju površinu od 2.644.426 ha.

Površine u lovištima mogu biti lovnoproduktivne i lovno-neproduktivne.

Ukupna lovnoneproduktivna površina lovišta u Federaciji BiH iznosi 431.886 ha, što znači da lovnoproduktivne površine u Federaciji BiH danas obuhvaćaju 2.212.540 ha. Uz umanjeње ovih površina za površinu pod minskim poljima od 124.542 ha, površinu zaštićenih objekata prirode ili njihovih dijelova od 3.100 ha u kojima je lov zabranjen, dobijamo da lovne površine u Federaciji BiH danas obuhvaćaju oko 2.084.898 ha.

Površina lovišta po kategorijama produktivnosti
(ha)

Posebna lovišta

Lovišta koja se prostiru na površinama šuma sa posebnom namjenom (znanstvenog, kulturnog, vjerskog, povijesnog i dr. značaja), kao i na površinama koje predstavljaju izuzetno pogodna staništa rijetkih, proriđenih i vrijednih vrsta divljači, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na prijedlog federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, može proglasiti posebnim lovištem uz predhodno pribavljeno mišljenje Vlade kantona na kojem se nalazi lovište.

Temelji suvremenijem lovnom gospodarenju postavljeni su 1893. godine od strane Austro-Ugarske vlasti donošenjem Zakona o lovstvu i osnivanjem tadašnjih šest Zaštitnih područja za divljač. Ponavljano osnivanje posebnih lovišta kroz povijest ukazuje na činjenicu da su odgovarajuće institucije sistema umjele da prepoznaju značaj i važnost ovih lovišta u očuvanju prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine, a na kraju i očuvanje divljači.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine na 60. sjednici održanoj u Sarajevu, dana 11.09.2012. godine donijela je Odluku o osnivanju posebnih lovišta na teritoriji Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH". broj 80/12). Ovom odlukom na teritoriji Federacije Bosne osnovana su sljedeća posebna lovišta: Igman-Bjelašnica, Hrblijine-Kujača, Plješevica, Konjuh i Hutovo Blato.

Sukladno članku 6. pomenute odluke Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva zaključilo je ugovore o predaji posebnih lovišta na korištenje sa korisnicima određenim člankom 5. predmetne odluke.

Korisnici posebnih lovišta u Federaciji BiH

Red. br.	Posebno lovište	Korisnik posebnog lovišta
1	Igman – Bjelašnica	KJP „Sarajevo-šume“ d.o.o. Sarajevo
2	Hrblijine-Kujača	ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o Kupres
3	Plješevica	ŠGD „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bos. Krupa
4	Konjuh	JP „Šume Tuzlanskog kantona“ dd Kladanj
5	Hutovo Blato	JP „Park prirode Hutovo Blato“ d.o.o. Čapljina

Sportsko-gospodarska lovišta

Sportsko-gospodarska lovišta osniva kantonalna skupština na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva.

Vlada kantona, na prijedlog resornog kantonalnog ministarstva donosi odluku o dodjeli sportsko-gospodarskih lovišta u zakup najpovoljnijem ponuđaču koji ispunjava kriterije utvrđene u javnom pozivu.

Lovišta na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine, sukladno članku 31. Zakona o lovstvu, ustanovljena su u svim kantonima.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ustanovljeno je 89 sportsko-gospodarskih lovišta.

Dodjela sportsko-gospodarskih lovišta na korištenje sukladno čl. 37. i 37a, izvršena je u devet kantona. U Hercegovačko-neretvanskom kantonu na korištenje je dodijeljeno sedam lovišta, a pet lovišta još uvijek nije dodijeljeno na korištenje.

Gospodarska lovišta

Gospodarska lovišta osniva kantonalna skupština na prijedlog nadležnog kantonalnog ministarstva.

Gospodarsko lovište dodjeljuje se na korištenje sukladno Zakonu o lovstvu i Zakonu o koncesijama. Pravo sudjelovanja na javnom pozivu za dodjelu gospodarskog lovišta na koncesiju imaju pravna lica registrirana za bavljenje lovstvom, šumskogospodarska društva i lovačke udruge.

Na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine ustanovljeno je 11 (jedanaest) gospodarskih lovišta, od toga 10 (deset) gospodarskih lovišta na području Kantona 10 i 1 (jedno) gospodarsko lovište na području Zeničko-dobojskog kantona.

Dodjela gospodarskih lovišta na korištenje sukladno odredbama Zakona o lovstvu nije izvršena ni u jednom kantonu.

Gospodarsko lovište „Kamenica“ koje se nalazi na području Zeničko-dobojskog kantona u lovnoj 2020./2021. godini dodijeljeno je putem Ugovora o ustupanju lovišta na privremeno korištenje u trajanju od jedne godine, bez predhodno provedenog postupka, što je u suprotnosti odredbama Zakona o lovstvu.

Gospodarska lovišta Vran, Raduša-Ljubuša, Klekovača-Drvar i Jadovnik koja se nalaze na području Kantona 10 u lovnoj 2020./2021. godini nisu bila dodijeljena na privremeno korištenje, a preostalih šest gospodarskih lovišta dodijeljeno je putem Ugovora o ustupanju lovišta na privremeno korištenje u trajanju od jedne godine, bez predhodno provedenog postupka, što je u suprotnosti sa odredbama Zakona o lovstvu.

Gospodarenje lovištem

Lovištem se gospodari na temelju lovnogodpodarske osnove. Za svako lovište donosi se lovnogodpodarska osnova.

Za posebna lovišta izrađene su lovnogodpodarske osnove.

Posebim lovištem „Hutovo Blato“ korisnik lovišta JP „Park prirode Hutovo Blato“ Čapljina ne gospodari u skladu sa odredbama Zakona o lovstvu, odnosno ne izrađuje godišnji plan gospodarenja lovištem.

Lovnogodpodarske osnove nisu izrađene za sportsko-gospodarska lovišta u Kantonu Središnja Bosna i lovišta Risovac-Polje i Ulica-Polje u Kantonu 10, a za sva ostala lovišta izrađene su lovnogodpodarske osnove.

Korisnici lovišta izrađuju godišnji plan gospodarenja lovištem za period od 01. travnja tekuće do 31. ožujka naredne godine (lovna godina) za koje nadležno ministarstvo izdaje suglasnost.

Za gospodarska lovišta nisu izrađene lovnogodpodarske osnove. Gospodarska lovišta, kao što je naprijed navedeno, nisu dodjeljena sukladno odredbama Zakona o lovstvu, odnosno nemaju zakonskog korisnika koji je dužan izraditi lovnogospodarsku osnovu na period od najmane 10 godina.

Gospodarskim lovištima se gospodari na temelju privremenog godišnjeg plana, što je u suprotnosti odredbama Zakona o lovstvu.

Kada je upitanju gospodarenje lovištem, primijećeno je da:

- je zaštita, uzgoj i korištenje divljači i lovišta kao stalna obveza korisnika lovišta, prilično neujednačena, tako da ima korisnika koji su postigli zavidne rezultate, do onih koji su u ovom značajnom poslu uradili vrlo malo;
- korisnici lovišta na teritoriji Federacije BiH ne gospodare mrkim medvjedom sukladno odredbama Zakona o lovstvu i Rješenjem federalnog ministra PVŠ o osnivanju uzgojnih područja mrkog medvjeda („Službene novine Federacije BiH”, broj 63/08), odnosno ne donose plan gospodarenja mrkim medvjedom za uzgojno područje;
- gospodarenje mrkim medvjedom, divokozom i drugim vrstama divljači koje su Crvenom listom proglašene ugroženom vrstom potrebno je planirati na razini Federacije BiH.

Divljač

Divljač je državno vlasništvo i dobro od općeg interesa koje uživa posebnu brigu i zaštitu. Stanje populacije divljači u Federaciji BiH nije zadovoljavajuće.

Federacija Bosne i Hercegovine, na relativno malom prostoru, ima povoljne ekološke uvjete za opstanak i uzgajanje različitih vrsta divljači. Ovi uvjeti, u odnosu na uvjete u drugim europskim zemljama, tijekom povijesti nisu značajnije izmijenjeni negativnim djelovanjem čovjeka. Primjer za to je svakako opstanak populacija velikih karnivora (medvjeda i vuka), kao i brojnih drugih autohtonih vrsta kao što su veliki tetrijeb, lještarka, jarebica kamenjarka, divokoza, itd.

Podatke o brojnom stanju, planiranom i izvršenom korištenju divljači u FBiH dostavili su korisnici lovišta. Usporedbom ovih podataka sa podacima iz lovnogospodarskih osnova uočene su bitne razlike u prikazanim gospodarskim kapacitetima lovišta, kao i prikazanom brojnom stanju divljači.

Brojno stanje divljači u Federaciji BiH u lovnoj godini 2020/2021

Vrsta divljači		Kapacitet lovišta	Prolječno brojno stanje	Plan korištenja divljači za lovnu 2020/2021 godinu	
				Planirano	Izvršeno
Dlakava divljač (sisari)	Medvjed	827	734	8	0
	Divokoza	1366	517	5	0
	Srna	29474	22321	2188	1507
	Jelen lopatar		4	0	0
	Jelen lopatar (u prihvatilištu)	630	15	0	0
	Muflon	37	10	0	0
	Muflon (uprihvatilištu)	14153	9298	3536	2418

	Divlja svinja		692	119	19
	Zec		7726	3346	2059
	Vuk		187	86	132
	Lisica		0	0	0
	Jazavac	41027	23768	5006	2631
	Divlja mačka		1149	362	184
	Kuna zlatica		827	291	136
	Kuna bjelica		4497	1718	560
	Čagalj		1277	275	126
	Dabar		183	0	0
	Vidra		60	0	0
	Ris				
	Pernata divljač	Veliki tetrijeb		872	25
Lještarka			652	76	16
Fazan		22943	12435	8320	3273
Jarebica poljska			3728	1744	662
Jarebica kamenjarka			3424	1534	596
Šumska šljuka			8715	2232	1058
Prepelica			20373	6481	4104
Patke		14180	7000	0	0
Crna liska					

U gornjoj tablici nedostaju podaci o divljači za 5 (pet) sportsko-gospodarskih lovišta iz Hercegovačko-neretvanskog kantona, koja **nisu dodijeljena na korištenje** i 4 (četiri) gospodarskih lovišta iz Kantona 10, koja **nemaju korisnika**.

Prihod od lovišta

Ukupan prihod od korištenja sportsko-gospodarskih lovišta u Federaciji Bosne i Hercegovine uplaćuje se u proračun općina, kantona i Federacije BiH u odnosu 20:60:20 i za lovnu 2020/2021 godinu iznosio je: **235.925.25 KM**.

Prihodi od zakupa lovišta

Prihod od zakupa sportsko-gospodarskih lovišta u lovnoj 2020/2021. godini (KM)	
Proračun FBiH	47.185.05
Proračun kantona	141.555.15
Proračun općina	47.185.05
Ukupno:	235.925.25

Lovački savezi

Lovački savezi u Federaciji BiH su samostalne organizacije u koje su dobrovoljno učlanjeni korisnici lovišta i druge organizacije i udruženja zainteresirani za razvoj lovstva i na koje se primjenjuju sve odredbe zakona koje su inače propisane za udruge.

Na području Federacije Bosne i Hercegovine postoje tri lovačka saveza i to:

1. Savez lovačkih organizacija u Bosni i Hercegovini
2. Lovački savez Herceg-Bosne
3. Savez lovačkih društava Tuzlanskog kantona

Prijedlog mjera za unapređenje stanja u oblasti lovstva:

- Izrada novog Zakona o lovstvu.
- Izrada plana gospodarenja mrkim medvjedom na teritoriju Federacije BiH (utvrditi gospodarski kapacitet i stvarno brojno stanje).
- Dovršiti postupak osnivanja lovišta u FBiH.
- Izvršiti dodjelu lovišta sukladno odredbama Zakona o lovstvu FBiH.
- U Proračunu Federacije BiH osigurati sredstva za provođenje suvremenog lovnog gospodarenja.
- Uskladiti poslovanje korisnika lovišta prema odredbama Zakona o lovstvu (stručna i lovočuvarska služba, dozvole itd.).
- Inicirati postupak revizije „Crvene liste“.

Federalno ministarstvo, poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je u okviru uspostave Informacionog sistema šumarstva FBiH započelo aktivnosti na izradi modula Lovstvo.

XIII. STRATEŠKE AKTIVNOSTI U OBLASTI ŠUMARSTVA

Provedeni projekti na izradi strateških dokumenata i provedene strateške aktivnosti u oblasti šumarstva na entitetskoj i državnoj razini u proteklom periodu, koji uz donošenje zakona o šumama, za cilj imaju uspostavljanje transparentnog sistema upravljanja i gospodarenja šumama, primjenu svjetski priznatih pozitivnih praksi, međunarodnih konvencija i standarda u svim segmentima šumarstva. Među najvažnijim od ovih projekata su Šumarski program Federacije BiH, Druga državna inventura šuma na velikim površinama, uspostava Informacionog sistema šumarstva FBiH, Master plan ŠTI u FBiH i Certifikacija procesa upravljanja šumama FSC standardom na čijoj realizaciji je bio angažiran veliki broj domaćih i stranih eksperata uz aktivno sudjelovanje predstavnika vlasti, nevladinih organizacija i drugih zainteresiranih strana.

Cilj **Šumarskog programa** je definirati šumarsku politiku i strategiju šumarstva i politiku gospodarenja sa divljači, poštujući međunarodne dogovore i obveze. Strategija je orjentirana u pravcu očuvanja i trajnosti gospodarenja šumama, uključujući održavanje i unapređivanje bioraznolikosti u šumama i na šumskom zemljištu. U Općem dijelu ŠPFBiH, koji je Vlada Federacije BiH 2016. godine prihvatila i poslala Parlamentu FBiH na razmatranje i usvajanje, određeni su glavni ciljevi, principi i generalne smjernice za trajno gospodarenje šumama. Nakon usvajanja Općeg dijela ŠPFBiH pristupit će se izradi Izvedbenog dijela ŠPFBiH u kojem će biti razrađeni i postavljeni ciljevi gospodarenja šumama i divljači, te definirani načini financiranja i realizacije.

Projekt **Druga državna inventura šuma na velikim površinama** proveden je u periodu od 2006. do 2009. godine.

Cilj državne inventure šuma je utvrđivanje trenutnog stanja šuma i šumskih zemljišta i stvaranje baze podataka koja će poslužiti kao osnov za:

- Izradu dugoročne politike i strategije šumarstva
- Procjenu zdravstvenog stanja šuma i stupanj njihove ugroženosti od štetnih faktora
- Monitoring stanja šuma i šumskih zemljišta i uključivanje u proces međunarodnih integracija (UN-FAO, MCPFE, Kyoto protokol ICP Forest i drugih međunarodnih sporazuma i konvencija)
- Postavljanje prioriteta za istraživanja i razvoj u šumarstvu

Usvajanje i implementaciju projekata koji su završeni, Parlament Federacije BiH prolongirao je do donošenja zakona o šumama na federalnom nivou.

To je, između ostaloga i primarni razlog za otežano stvaranje uvjeta za održivo upravljanje i gospodarenje šumama, kao i provođenje svih mjera i aktivnosti na uspostavi i razvoju ISS-a.

Razvoj Informacionog sistema u šumarstvu FBiH (ISS)

U cilju normativnog reguliranja uspostave i razvoja informacionog sistema šumarstva, Valda Federacije BiH usvojila je Odluku o upravljanju, održavanju i korištenju informacionog sistema šumarstva u Federaciji BiH (Službene novine FBiH. broj: 69/18).

Korištenje modernih IT tehnologija u šumarstvu podrazumijeva racionalizaciju, integraciju i optimizaciju odlučivanja u sektoru šumarstva i lovstva, te razmjenu i sintetiziranje informacija među institucijama šumarstva i sa svim ostalim domaćim i međunarodnim institucijama i interesnim skupinama.

Unapređenjem upravljanja i uspješnosti rada u sektoru šumarstva, informatizacijom šumarstva i uspostavom ISS-a osiguravaju se neophodne informacije o stanju i promjenama šumskog fonda za potrebe planiranja, praćenja stanja i izvještavanja, kao i točnost, kvaliteta, zaštita podataka pri obradi i prijenosu, dostupnost podataka pod jednakim uvjetima ovlaštenim korisnicima, primjena jedinstvenih standarda i razmjena podataka i dokumenata. Uspostavom informacionog sistema doprinosi se smanjenju obima nezakonitih aktivnosti u šumama, uspostavljanju dobrih praksi upravljanja i planiranja.

Za razvoj i uspostavu informacionog sistema od prioritetne važnosti je razina praktične obučenosti operativnog kadra u sektoru šumarstva, kao i spremnost i sposobnost rukovodećeg kadra da prepozna potrebu njegovog kreiranja i razvoja.

U 2020. godini je putem javnih nabava pokrenut projekt Unosa podataka iz postojećih šumskogospodarskih osnova (za ukupno 25 ŠGO) u modul Stanje šuma u oblasti Evidencije šuma ISS-a. Rok za izvršenje ovog projekta je 15.06.2021. godine.

Ministarstvo poduzima mjere za daljnji nastavak razvoja ISS-a.

Master plan šumske transportne infrastrukture u Federaciji BiH

Federalno ministarstvo je uz podršku GEF projekta „Održivo upravljanje šumama i krajolikom“ izradilo dugoročnu strategiju planiranja u oblasti šumske transportne infrastrukture u Federaciji BiH (Master plan ŠTI). U ovom strateškom dokumentu je provedena sveobuhvatna analiza stanja o ŠTI u Federaciji BiH i na osnovu podataka iz različitih izvora definirane preporuke i smjernice za daljnji razvoj primarne i sekundarne mreže ŠTI uz koje bi se trebalo omogućiti kvalitetno planiranje u oblasti šumske transportne infrastrukture, kao i stvoriti mogućnosti za pravovremeno i transparentno tekuće i investicijsko održavanje.

Certifikacija šuma

U Federaciji BiH se sertifikacija šuma vrši po FSC (Forest Stewardship Council) sistemu certifikacije.

Misija FSC je promicanje ekološki prihvatljivog, društveno korisnog i gospodarski uspješnog upravljanja šumama u svijetu.

FSC vizija je zadovoljavanje trenutnih potreba za šumskim proizvodima bez ugrožavanja zdravlja svjetskih šuma za buduće generacije.

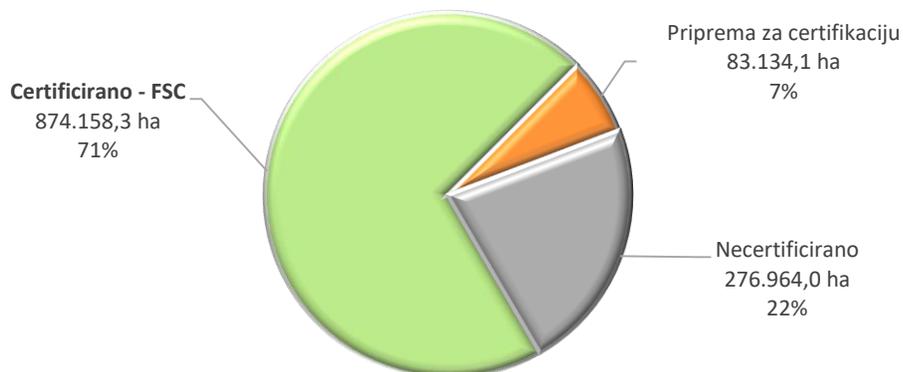
Ciljevi certificiranja šuma su:

- zaustavljanje mogućih negativnih utjecaja koji bi doveli do smanjenja šumskih površina
- poboljšanje kvaliteta gospodarenja šumama
- nesmetan i bolji pristup svjetskom tržištu
- unapređenje čovjekove okoline
- bolji gospodarski i socijalni razvoj

Rok trajanja certifikata je 5 godina, nakon čega se kontinuirano treba provoditi postupak recertificiranja ili obnove certifikata.

Stanje certificiranosti šuma i šumskih zemljišta u FBiH

Stanje na dan 31.12.2020.

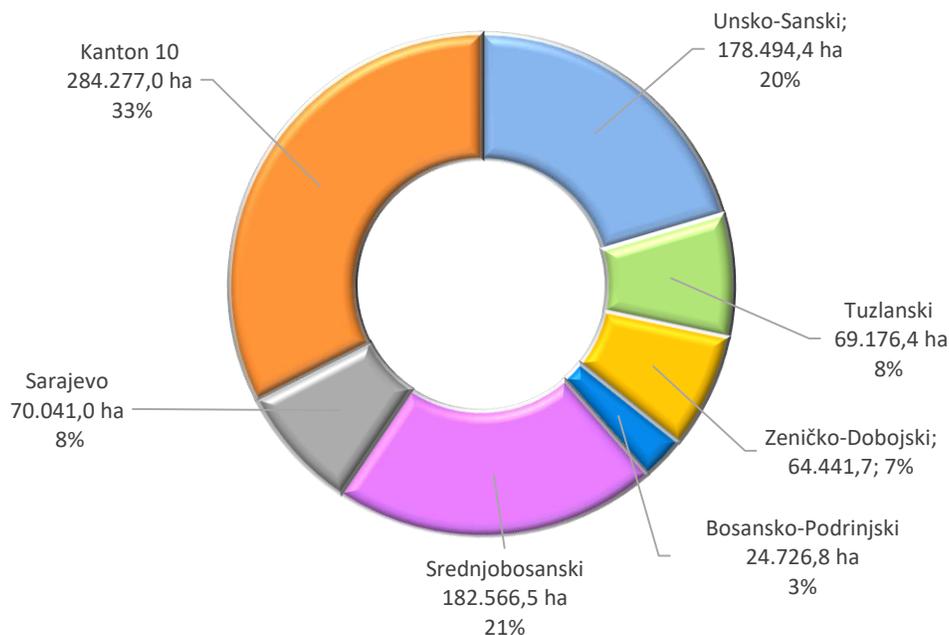

U tri kantona proces certifikacije nije proveden (Posavskom, Hercegovačko-neretvanskom i Zapadnohercegovačkom, kao i u dijelu Zeničko dobojskog kantona). Priprema za certifikaciju se provodi na 83.134 ha u Zeničko-dobojskom kantonu.

Aktualno važeći FSC certifikat u FBiH postoji za oko 71% površine šuma i šumskih zemljišta.

Udio certificiranih površina šuma i šumskih zemljišta sa FSC certifikatom u FBiH

Stanje na dan 31.12.2020. godine

Proces certifikacije je proveden uz podršku GEF projekta „Održivo upravljanje šumama i krajolikom (SFLMP)“, projekta “Promicanje odgovornog gospodarenja šumama u BiH” (WWF/IKEA i šumarski fakultet u Sarajevu), te iz vlastitih sredstava poduzeća.

Nacionalni FSC standard za održivo gospodarenje šumama BiH zvanično je odobren od strane Forest Stewardship Council 2019. godine.

Ovim standardom se omogućuje kompanijama jednostavnije i lakše dobijanje FSC certifikata, kojim se jamči da se šumom gospodari odgovorno i transparentno u skladu sa međunarodim propisima i domaćom legislativom, uključujući veći stupanj zaštite prirode.

XIV. SAŽETAK

Zakonodavni okvir

- Šumarstvo

Oblast šumarstva se regulira Zakonom o šumama i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja.

Vlada Federacije BiH je na 110. sjednici održanoj 07.07.2017. godine, nakon razmatranja Nacrta zakona o šumama izrađenog od strane ovog Ministarstva, utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Prijedlog zakona o šumama.

Sukladno točki 2. Zaključaka V.broj: 837/2018 od 28.6.2018. godine, donesenih na temelju Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2017. godini i planovima gospodarenja šumama za 2018. godinu, Vlada Federacije BiH uputila je dopis Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH kojim se traži da se Prijedlog zakona o šumama hitno uvrsti u Prijedlog dnevnog reda.

Vlada Federacije BiH uputila je svojim dopisom broj: 03-26-766/2019 od 23.8.2019. godine drugu urgenciju Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, u prilogu kojeg su dostavljeni Zaključci Vlade Federacije BiH V.broj: 932/2019 od 22.8.2019. godine, donesenih na temelju Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2018. godini i planovima gospodarenja šumama za 2019. godinu ovog Ministarstva, kojim se, sukladno točki 2., traži da se Prijedlog zakona o šumama hitno uzme u postupak razmatranja.

Treću urgenciju da se Prijedlog zakona o šumama hitno uzme u razmatranje, Vlada Federacije uputila je dopisom broj: 03-22-1017/2020 od 31.8.2020. godine Predstavničkom domu i Domu naroda Parlamenta Federacije BiH, u prilogu kojeg su dostavljeni Zaključci Vlade Federacije BiH V.broj: 1121/2020 od 28.8.2020. godine, doneseni na temelju Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2019. godini i planovima gospodarenja šumama za 2020. godinu ovog Ministarstva.

Predmetni zakon do danas nije razmatran ni na jednom od domova Parlamenta Federacije BiH.

- Sjeme i sadni materijal

Proizvodnja reproduksijskog materijala šumskog i ukrasnog drveća i grmlja u Federaciji Bosne i Hercegovine značajna je gospodarska djelatnost. Trenutno su njihova proizvodnja, dorada, promet, uvoz i korištenje uređeni Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja ("Službene novine Federacije BiH". br. 71/05 i 8/10). Međutim, tijekom implementacije predmetnog Zakona uočeni su određeni nedostaci i nedorečenosti, što stvara probleme kako samim registriranim proizvođačima, tako i organima koji provode stručni pregled nad proizvodnjom sjemena i sadnog materijala, kao i inspekcijskim organima. Također, odredbe ovog Zakona nisu u potpunosti usklađene sa zakonodavstvom EU koje uređuje ovu oblast.

Vlada Federacije BiH je na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt Zakona o reproduksijskom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.

Nacrt zakona o reproduksijskom materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja razmatran je i usvojen na 10. redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH održanoj 29.1.2020. godine.

Sukladno točki 3. Zaključaka V.broj: 1121/2020 od 28.8.2020. godine, donesenih na temelju Informacije o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2019. godini i planovima gospodarenja šumama za 2020. godinu, Vlada Federacije BiH uputila je dopis broj: 03-22-1017/2020 od 31.8.2020. godine Domu naroda Parlamenta Federacije BiH kojim se traži da Nacrt zakona o reprodukcijском materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja hitno stavi na dnevni red.

- **Lovstvo**

Zakonom o lovstvu („Službene novine Federacije BiH“ broj: 4/06. 8/10 i 81/14) uređuje se organizacija lovstva i lovišta, uzgoj, zaštita, lov i korištenje divljači i njezinih dijelova, katastar lovišta, lovnogodpodarska osnova i planiranje, lovočuvarska služba, upravni i inspekcijski nadzor nad provođenjem ovog Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja od značaja za oblast lovstva na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.

Od stupanja na snagu ovog Zakona doneseno je 20 provedbenih propisa (pravilnika), kao i dva rješenja o osnivanju uzgojnih područja za medvjeda i divokozu.

BiH je do sada prihvatila i potpisala neke od najznačajnijih međunarodnih konvencija koje uređuju pitanja zaštite i gospodarenja sa divljači, među kojima su za pitanja lovstva najvažnije Bernska Konvencija, Cites Konvencija i Konvencija o biološkoj raznolikosti, ali po pitanju implementacije ovih Konvencija do sada nije puno urađeno.

U okviru uspostave Informacionog sistema šumarstva u Federaciji BiH FMPVŠ je poduzelo aktivnosti na izradi modula Lovstvo koji će biti sastavni dio ovog sistema.

Opći podaci o šumarstvu

- **Pokrivenost šumama**

Fedaracija BiH raspolaže sa šumama u državnom vlasništvu na površini od 1.233.807,5 hektara. Od toga visokih šuma sa prirodnom obnovom ima 493.479,1 ha, što je oko 40%, visokih degradiranih šuma 14.898,8 ha ili 1%, šumskih zasada-kultura 60.517,5 ha ili oko 5%, izdanačkih šuma 257.879,5 ili 21%, obrasle neproduktivne površine 17.809,2 ha ili 1%, produktivnih goleti pogodnih za pošumljavanje 159.913,5 ha što je 13%. Treba istaknuti da je ukupna minirana površina značajna i iznosi 125.124,2 ha, što je oko 10%.

- **Drvena zaliha**

Ukupna drvena zaliha svih šuma zajedno u državnom vlasništvu Fedaracije BiH iznosi 180.016.229 m³, zaliha kod četinjača je 76.706.825 m³, što je oko 43%, a kod listača 103.309.404 m³ ili 57%. Prosječna zaliha svih šuma zajedno iznosi 236,8 m³/ha kod visokih šuma 311,3 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 88,5 m³/ha. U strukturi zaliha svih šuma zajedno visoke šume su zastupljene sa 88,5% a izdanačke 11,5%.

- **Zapreminski prirast**

Ukupni godišnji zapreminski prirast svih šuma zajedno iznosi 4.294.396. m³, od toga na četinjače otpada 1.878.920 m³ što je oko 44%, a na listače 2.415.476 m³ ili 56%. Od ukupne količine prirasta na visoke šume otpada 88,5% a na izdanačke 11,5%. U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast je 7,36 m³/ha, a dok je kod izdanačkih šuma 3,23 m³/ha. Prosječni godišnji prirast svih šuma zajedno iznosi 5,94 m³/ha.

-**Sječivi etat**

Ukupni sječivi etat za sve šume zajedno je 3.048.491 m³ (krupno drvo), od toga na četinjače otpada 1.418.218 m³ što je 46%, a na listače 1.630.273 m³ ili oko 54%. Sječivi etat se uglavnom realizira u visokim šumama koji iznosi 2.737.622 m³ što je oko 89,8%

od ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 310.869 m³ što je 10,2%. Količina sječivog etata po jedinici površine m³/ha kod visokih šuma iznosi 4,85 m³/ha, a kod izdanačkih šuma 10,2 m³/ha. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i sječivog etata vidljivo je da je godišnji sječivi etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 1.245.905 m³ što je 71,0% od prirasta. Sječivi etat je manji od godišnjeg zapreminskog prirasta što se pozitivno odražava na stanje drvnih zaliha, te samim tim dovodi do povećanja zaliha ukupnog drvnog fonda.

- Realizacija plana sječa

Realizacija planova gospodarenja šumama, a posebno realizacija plana sječa ima značajan utjecaj na kvalitetu i stanje šumskog fonda. Da bi se utvrdilo trenutno stanje radi poduzimanja adekvatnih mjera, izvršena je analiza realizacije šumskogospodarskih osnova (ŠGO) za sva šumskogospodarska područja (ŠGP) u FBiH. Analiza je rađena na razini kategorije šuma sa vrlo jasnim pokazateljima koji upućuju na to da je bilo određenih prekoračenja etata u pojedinim kategorijama šuma, a mala realizacija u drugim. Obično su prekoračenja količine sječa u kategoriji visokih šuma koje su bolje kvalitete, a prema procentu prijedene površine može se zaključiti da su uglavnom aktivnosti koncentrirane na onim površinama koje imaju kvalitetniju drvenu zalihu, a i bolju otvorenost šumskim komunikacijama. Etatom se uglavnom opterećuju šume boljih kvalitetnih klasa što je u posljednje vrijeme postala uobičajna praksa. Potrebno je napomenuti da je konstantna pojava i to u velikom obimu, prisustvo neplanskih i nelegalnih sječa u svim kantonima. Kada se radi o ŠGP-ima koja nemaju osnovni plan gospodarenja, odnosno nemaju važeću šumskogospodarsku osnovu, poduzeća šumarstva ne bi smjela provoditi planske aktivnosti sječa i drugih procesa u gospodarenju šumama. Nažalost, u mnogim kantonima to je postala uobičajna praksa.

Proizvodnja i plasman šumskih drvnih sortimenata

U analizama nisu obuhvaćeni podaci za područje Hercegovačko-neretvanskog kantona.

Za 2020. godinu po šumskogospodarskim osnovama utvrđen je dozvoljeni sječivi etat u iznosu od 2.905.211 m³, dok je plan proizvodnje u ukupnom iznosu od 2.486.417 (ili ca 85% od dozvoljenog etata) ostvaren sa 87% ili za oko 314.704 m³ drvene mase manje nego što je planirano. Ukupno je posječeno 2.171.713 m³ drvene mase, od čega je 1.164.039 m³ drva četinjača i 1.007.674 drva listača.

Potrebno je napomenuti da nije poznata ukupna količina ilegalno posječene drvene mase u Federaciji BiH.

Za 2021. godinu planirana je proizvodnja 2.459.939 m³ bruto drvene mase. od čega četinjača 1.217.903 m³ i listača u iznosu od 1.242.036 m³.

U Federaciji BiH je u 2020. godini proizvedeno ukupno 1.855.503 m³ neto drvnih sortimenata što je 87% ili za oko 281.500 m³ manje od planirane količine.

Plan proizvodnje drvnih sortimenata četinjača za 2020. godinu ostvaren je sa 94% i proizvedeno je ukupno 997.835 m³ drvnih sortimenata.

Plan proizvodnje drvnih sortimenata listača ostvaren je sa 80% u ukupnom iznosu od 857.668 m³ ili za oko 221.000 m³ manje od plana za 2020. godinu.

Za 2021. godinu planirana je proizvodnja 2.068.903 m³ neto drvene mase. od čega četinjača 1.020.215 m³ i listača u iznosu od 1.048.688 m³.

Za sve kategorije šuma osim za visoke šume upitna je rentabilnost gospodarenja. Izražena potražnja tržišta za šumskim drvnim sortimentima utječe na orijentaciju šumskogospodarskih društava na prihode od šumskih drvnih sortimenata i korištenje šumskih potencijala prema tim zahtjevima.

Šumski drvni sortimenti se uglavnom plasiraju na domaće tržište.

Za dugoročnu održivost šumskih ekosistema potrebno je koristiti ukupne proizvodne potencijale šuma i razvijati korištenje ostalih funkcija šume, uključujući i primjenu novih tehnologija za preradu biomase i korištenje manje vrijednih drvnih sortimenata u cilju povećavanja dodane vrijednosti proizvoda šuma, kao što je to npr. proizvodnja električne energije, toplotne energije, peleta, aktivnog ugljena i slično.

Pošteškoće u organizaciji proizvodnje tijekom 2020. godine javile su se kao posljedica mjera i uputa Kriznog stožera Federacije BiH u cilju smanjivanja utjecaja pandemije SARS-CoV-2 virusa. Potražnja i plasman šumskih drvnih sortimenata su bili neujednačeni tijekom 2020. godine i šumskogospodarska društva (ŠGD) su se morala prilagođavati novonastaloj situaciji. U drugom kvartalu 2020. godine potražnja za ŠDS na tržištu je opala i do 30%, pa su ŠGD radi izbjegavanja stvaranja zaliha posječene drvene mase prema tome morala uskladiti i proizvodnju. U odnosu na 2019. godinu proizvodnja u 2020. je smanjena za oko 18%, odnosno proizvedeno je oko 414.000 m³ drvnih sortimenata manje.

Šumske komunikacije

Podaci o šumskim komunikacijama dostavljeni su iz 8 šumskogospodarskih poduzeća i iz uprave za šume Županije Posavske. Za ovu Informaciju nisu dostavljeni podaci za Hercegovačko-neretvanski kanton.

Prema prikupljenim podacima ukupna dužina puteva koji otvaraju šume u FBiH u 2020. godini iznosi 11.821 km, što predstavlja prosječnu otvorenost od 11,4 m/ha.

Prosječna otvorenost visokih šuma iznosi 16,1 m/ha. dok je otvorenost ostalih kategorija šuma manja i kreće se u prosjeku oko 9 m/ha. dok je otvorenost neproduktivnih površina u šumarskom pogledu 2,3 m/ha.

Planirani ukupni obim izgradnje šumskih puteva u FBiH u 2020. godini iznosio je 74,5 km u vrijednosti od 6,2 milijuna KM. Izgrađeno je 29,2 km (39% od planiranih), a vrijednost izvedenih radova na izgradnji šumskih puteva je 1,7 milijuna KM (28% od planiranih sredstava).

Planirani ukupni obim rekonstrukcije šumskih puteva u FBiH u 2020. godini iznosio je 127,5 km i planirani iznos troškova 2,04 milijuna KM. Rekonstrukcija je provedena na tostruko većoj dužini ŠKP, odnosno na 427,9 km ŠKP za što je utrošeno 1,8 milijuna KM (90% od planiranih sredstava).

Način evidentiranja podataka i izvještavanja, ne omogućuje dobijanje realne slike o stvarnom stanju šumskih kamionskih puteva, pri čemu se izvještaji dostavljaju sumarno sa ukupnom dužinom puteva, bez preciznih informacija o lokacijama i vrsti izvedenih radova.

Planiranje, projektiranje, gradnju i održavanje šumske transportne infrastrukture potrebno je urediti propisima, koji će unaprijediti i harmonizirati odnose u oblasti šumarstva i drugih sektorskih oblasti, te osigurati adekvatno i dugoročno financiranje u cilju dostizanja optimalne razine otvorenosti šuma izradom i realizacijom dugoročnih planova otvaranja.

Strateški dokumenti Šumarski program FBiH sa studijom Šumska transportna infrastruktura i Master plan šumske transportne infrastrukture u FBiH daju informacije

o aktuelnom stanju i kvalitetnu osnovu za buduće strateško, taktičko i operativno planiranje, izgradnju, rekonstrukciju i održavanje šumske transportne infrastrukture.

Šumsko-uzgojni radovi

Šumsko-uzgojni radovi, kao jedan od segmenata biološke obnove šuma, obuhvaćaju: pripremu zemljišta za prirodno pomlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica ili sjetvom sjemena, popunjavanje, njegu i čišćenje šumskih kultura/zasada, prorjeđivanje sastojina, sanaciju požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukciju i konverziju izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostale radove na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Šumsko-uzgojni radovi unutar državnih šuma, a čiji su obim i vrsta definirani važećom šumskogospodarskom osnovom, financiraju se iz prihoda koji korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda i prodajom ostalih proizvoda šume. Šumsko-uzgojni radovi u većem obimu od onog koji je definiran šumskogospodarskom osnovom financiraju se iz namjenskih sredstava koja se na posebne račune kantonalnih proračuna prikupljaju po osnovu uplate raznih naknada definiranih važećim kantonalnim zakonima o šumama (naknada za korištenje državnih šuma, naknada za općekorisne funkcije šuma i druge naknade).

Važno je napomenuti da su se šumsko-uzgojni radovi u državnim šumama u periodu do 2009. godine financirali, prije svega, iz sredstava jednostavne reprodukcije šuma koja su se po tada važećem Zakonu o šumama izdvajala u iznosu od 15% od prihoda ostvarenog od prodaje šumskih drvnih proizvoda i ostalih proizvoda šume. Također, u tom periodu biološka obnova šuma se financirala i sredstvima koja su se na temelju članka 60. tada važećeg Zakona o šumama (sredstva za proširenu biološku reprodukciju šuma i dr.) izdvajala i uplaćivala u Proračun Federacije BiH (20%) i proračune kantona (80%). Nažalost, kada je u pitanju Proračun Federacije BiH veliki dio ovih sredstava je u navedenom periodu utrošen nenamjenski, a u 2009. godini ta sredstva su u potpunosti utrošena nenamjenski. Nakon toga šumsko-uzgojni radovi su se u periodu od 2009.–2011. godine financirali i iz sredstava koja su se u tom periodu izdvajala sukladno članku 46. Uredbe o šumama („Službene novine Federacije BiH“ broj 83/09, 26/10 i 38/10) i koja su se u omjeru 20:80 uplaćivala na poseban račun Proračuna Federacije BiH (priliv ovih sredstava je bio vrlo slab, a i sredstva prikupljena u navedenom periodu nisu nikako trošena) i na posebne račune proračuna kantona (iznos prikupljenih i utrošenih sredstava nepoznat).

Šumsko-uzgojni radovi su u 2020. godini, kao i ranijih godina najviše izraženi u tri pravca, i to: pošumljavanje, njega zasada (kultura) i indirektna konverzija izdanačkih šuma, a koje su u suštini i glavne vrste šumsko-uzgojnih radova. Realizacija plana prethodno navedenih šumsko-uzgojnih radova za 2020. godinu se nalazi u intervalu od 30%-65% što je znatno lošije u odnosu na 2019. godinu (55%-60%), a naročito u odnosu na 2018. godinu (65%-75%). Plan šumsko-uzgojnih radova za 2021. godinu je gotovo kod svih vrsta šumsko-uzgojnih radova (osim njege prirodnog podmlatka) veći u odnosu na plan za 2020. godinu i to u znatnom iznosu. Međutim, navedeno povećanje se ipak ne može smatrati dovoljnim ako se u obzir uzme desetogodišnji plan iz šumskogospodarskih osnova kao kontinuirano smanjenje procenta izvršenja planiranog tijekom navedenog perioda, što je zajedno sa stalnim smanjenjem obima uložениh sredstava u šumskouzgojne radove jedan od glavnih uzroka da, sa jedne strane imamo kontinuirano smanjenje površina pod novim zasadima, a sa druge strane kontinuirano povećanja površina pod izdanačkim šumama, što u konačnici ima stalni blagi pad

površina pod visokim šumama nakon 2016. godine. Kada svemu prethodnom dodamo i činjenicu da je tijekom proteklog desetogodišnjeg perioda od 2011.–2020. godine procent realizacija planiranog godišnjeg etata u većini godina bio preko 95% (u tri godine čak i preko planiranog), onda se nameće zaključak da se veliki dio sredstava koja se prilikom gospodarenja trebaju vratiti šumi, ne vraća, a što je u direktnoj suprotnosti sa principima održivog gospodarenja šumom i šumskim zemljištem.

Uvažavajući sve negativne efekte ranije svjetske ekonomske krize kao i niz otežavajućih okolnosti poslovanja u cijelom poslijeratnom periodu, ipak se mora konstatirati da je ovakav trend ulaganja u šumsko-uzgojne radove kao osnovni segment biološke obnove državnih šuma neprihvatljiv, te je s toga i u narednom periodu (do odnošenja zakonskog rješenja na entitetskom nivou) nužno inzistirati da šumskogospodarska društva/poduzeća poštujući planirano šumskogospodarskim osnovama uvećavaju iznose sredstava za šumsko-uzgojne radove kao i da se sredstva namjenski prikupljena u proračune kantona konačno počnu trošiti u ovu svrhu u punom iznosu (2020. godina: prikupljeno 9.683.722,78 KM a utrošeno samo 5 %!?).

Sjemenarstvo i rasadničarstvo

Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05 i 08/10) regulirane su oblasti sjemenarstva i rasadničarstva u entitetu Federacija BiH (FBiH). Za proizvodnju (sakupljanje) sjemena šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja je registrirano pet pravnih lica, dok je za doradu sjemena od ove godine ostalo registrirano samo jedno pravno lice. Na području Federacije BiH ukupno je registrirano 104 sjemenska objekta za proizvodnju/sakupljanje sjemena. Za kontrolu kvalitete sjemena je registrirano samo jedno pravno lice, koje svojim kapacitetima uspijeva zadovoljiti sve potrebe registriranih proizvođača. Proizvodnjom sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja bavi se devet uredno registriranih pravnih lica, dok je za stručni pregled proizvodnje sadnog materijala, kao i za kontrolu kvalitete sadnog materijala također ovlašteno samo jedno pravno lice, koje svojim kapacitetima uspijeva odgovoriti na zahtjeve svih proizvođača.

U 2020. godini je došlo do naglog rasta proizvodnje sjemena u odnosu na 2019. godinu što je najvjerojatnije posljedica prošlogodišnjeg velikog uroda kod pojedinih vrsta šumskog drveća. Uvidom u ranije desetogodišnje podatke dolazimo do zaključka da je proizvodnja u prošloj godini najveća u posljednjih deset godina. Prodaja sjemena je bez obzira na prošlogodišnji visok porast proizvodnje znatno opala u prošloj godini i najniža je u posljednje tri godine. Kao ni ranijih godina, ni u 2020. godini nije bilo uništavanja sjemena.

U 2020. godini je došlo do određenog pada i proizvodnje i prodaje sadnog materijala, a naročito proizvodnje sadnog materijala listača, što se može smatrati izrazito negativnim pokazateljem. Količina uništenog sadnog materijala bilježi određen pad, ali je to u odnosu na pad proizvodnje i pad prodaje pozitivna činjenica. Kao i u 2019. godini i u 2020. godini je oko 98% proizvedenog sadnog materijala sadni materijal šumskih vrsta drveća i grmlja, dok je kod prodaje taj procenat oko 91% u odnosu na hortikulturni sadni materijal. Posmatrajući samo šumske vrste drveća, oko 97% proizvedenog sadnog materijala u 2020. godini je sadni materijal četinjača, dok je kod prodaje taj omjer u korist četinjača neznatno manji i iznosi 96 % u odnosu na listače.

Integralna zaštita šuma

Ugroženost šuma i šumskog zemljišta na području Federacije BiH je rezultat različitih aktivnosti - šumskih požara, biljnih bolesti i štetočina, neplanske i nezakonite sječe šuma, nelegalne eksploatacije mineralnih resursa, hidro-akumulacija, kao i kontaminacije minama.

Šumarski stručnjaci koji se bave zaštitom šuma, uposleni u kantonalnim šumskogospodarskim društvima, odnosno šumarijama, koji gospodare državnim šumama kontinuirano se bore sa potkornjacima, šumskim požarima, klizištima, ledolomima, snjegolomima, vjetroizvalama, a povremeno i sa gubarom, borovovim četinjakom, žutotrbom (zlatokraj), smeđom borovom osom i drugim štetnicima.

Požari šumama nanose velike štete, što ovisi o starosti i površini šume, vrstama drveća, odnosno vegetacije, te o vrsti požara i njegovoj jačini. Ugroženost pojedinih područja od šumskih požara je različita.

Posljedice djelovanja požara su vidljive duži niz godina, a ogledaju se u: degradaciji šumskog ekosistema, umanjenju biološkog diverziteta, oštećenju zaštićenih područja, pojavi klizišta, degradaciji zemljišta, promjeni mikroklimatskih uvjeta i vodnog režima i dr.

Zaštita šuma od potkornjaka se planira redovitim postavljanjem i kontrolom lovnih klopki sa feromonima, tako da je različito od kantona do kantona bilo neželjenih posljedica.

Čuvanje šuma je u nadležnosti kantonalnih uprava za šumarstvo. Neke kantonalne uprave još uvijek nisu u potpunosti preuzele svoju obvezu. Nefunkcionalnost kantonalnih uprava za šumarstvo posljedica je i nepostojanja federalnog Zakona o šumama, kadrovske nepopunjenosti, nedovoljnog broja čuvara šuma, loše opremljenosti čuvara šuma, prevelikih čuvarskih rejona, pojačane ilegalne sječe šuma iz socio-ekonomskih razloga i drugo.

Požarna 2020. godina je u posljednjih pet godina, pored 2017. godine, bila ekstremna u smislu pričinjenih šteta u šumama Federacije BiH s obzirom na broj požara, opožarenu površinu i procijenjene štete. Procijenjene štete na području Federacije BiH iznose 15.434.534 KM. Registrirano je 675 šumskih požara, opožarena površina iznosi 21.731,9 ha, pričinjene štete na drvoju masi iznose 16.966 m³, izgorilo je ili oštećeno 2.162.520 sadnica, dok je u 2019. godini zabilježen znatno manji broj požara 401, opožarena površina 4.099 ha, izgorila drvena masa 775 m³, oštećene – izgorile sadnice 96.287 kom, a procijenjene štete su znatno manje u odnosu na 2020. godinu i iznosile su 2.900.297 KM.

Pokazatelji poslovanja

Pet poduzeća je iskazalo gubitak u 2020. godini u visini od 5.567.831 KM. Najveći gubitak u 2020. godini u smislu poslovanja iskazalo je ŠGD „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa u visini od 2.674.594 KM, ali su istovremeno prikazana velika dugovanja i potraživanja sa 31.12.2020. godine. Prosječna plaća uposlenih u šumarstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 1.062 KM, dok je u poduzećima šumarstva, na temelju prosječnog broja zaposlenih, bilo ukupno zaposleno 4.194 radnika.

Sredstva za općekorisne funkcije šuma

Prestankom važenja Zakona o šumama FBiH prestalo se i sa prikupljanjem sredstava za općekorisne funkcije šuma. Sredstva koja su po ovom osnovu ranije prikupljena u Proračun FBiH korištena su u druge svrhe.

Za značajnije poboljšanje narušenog stanja šumskih ekosistema, izgradnju i rekonstrukciju šumske infrastrukture i ostalih zahvata za unapređenje šuma u šumarskom zakonodavstvu, potrebno je ustanoviti doprinose za šumarstvo. Jedan dio ovih sredstava mogao bi se iskoristiti za realizaciju prioriternih aktivnosti zajedničkih za sektor šumarstva u FBiH, provedbu šumarske legislative, formiranje i rad uprave/uprava za šumarstvo i ostale važne aktivnosti.

Kadrovska struktura zaposlenih u šumarstvu

U sektoru šumarstva FBiH na dan 31.12.2020. godine ukupno je bilo zaposleno 4.474 radnika. od čega u šumskogospodarskim društvima 4.029, a u Federalnoj i kantonalnim upravama za šumarstvo 445 zaposlenih. Od ukupnog broja zaposlenih 2.716 ili 60.1% su šumarske struke.

U svakodnevnom radu se i poduzeća i uprave za šumarstvo susreću sa brojnim izazovima.

U nekoliko poduzeća šumarstva se među najvećim problemima ističe nepovoljna kadrovska struktura zbog velikog broja radnika sa invaliditetom, koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici (u ŠGD ZDK 15%, Sarajevo-šume 15%, ŠGD SBK 12% i ŠGD USK 10% od ukupnog broja zaposlenih), čime se dodatno otežava produktivnost poduzeća. Problem raspoređivanja radnika sa invaliditetom se pokušava riješiti povećavanjem broja radnih mjesta za invalide II. kategorije.

U 2020. godini zabilježeni su i problemi sa osiguravanjem dovoljnog broja proizvodne radne snage putem javnih natječaja. Osim sve većeg iseljavanja stanovništva zbog ekonomske krize, problem sa osiguravanjem radne snage izražen je i u područjima (kantonima) čije gospodarstvo nije tradicionalno šumarski orijentirano (npr. BPK).

U odnosu na 2019. godinu u šumskogospodarskim društvima je u 2020. godini evidentirano 163 radnika manje.

Nakon izbijanja pandemije SARS-CoV-2 virusa u proljeće 2020. Godine, prema uputama kriznog stožera FBiH uvedena su određena ograničenja za građane (ograničenja kretanja, okupljanja i rada u određenim djelatnostima itd), zbog čega su se i poduzeća šumarstva morala prilagoditi novonastaloj situaciji. Navedene mjere su se prije svega odrazile na otežanu prodaju izrađenih šumskih drvnih sortimenata.

U 2020. godini je u kantonalnim i Federalnoj upravi ukupno bilo zaposleno 445 radnika, od kojih su oko 94% šumarske struke. U upravama šumarstva se ističe problem nedovoljne kadrovske popunjenosti, prije svega nedovoljnog broja čuvara šuma. Popunjavanjem uprava sa odgovarajućim brojem ljudi prema važećoj sistematizaciji unaprijedila bi se kvaliteta i kvantitet poslova u njihovoj nadležnosti.

U upravama i u poduzećima šumarstva u kojima se ulažu naponi za jačanje kapaciteta i stalno usavršavanje zaposlenih, kao i usvajanje najnovijih znanstvenih i stručnih znanja i iskustava i informatizacijom poslovnih procesa, omogućuje se unapređenje planiranja i donošenja odluka. te postizanje boljih poslovnih rezultata. Za optimalnu implementaciju novih tehnologija ključno je i neophodno zapošljavanje

odgovarajućeg stručnog kadra sa kvalifikacijama u IT i iskustvima u primjeni informatičkih rješenja u šumarstvu.

Strateške aktivnosti u oblasti šumarstva

Izrađeni strateški dokumenti i provedene aktivnosti u oblasti šumarstva na entitetskoj i državnoj razini, koji uz donošenje zakona o šumama, imaju za cilj uspostavljanje transparentnog sistema upravljanja i gospodarenja šumama, primjenu svjetskih iskustava, međunarodnih konvencija i standarda u svim segmentima šumarstva. Među najvažnijim od ovih projekata su:

- Šumarski program Federacije BiH
- Druga državna inventura šuma na velikim površinama
- Master plan šumske transportne infrastrukture u FBiH
- Uspostava i razvoj Informatičkog sistema šumarstva u FBiH
- Certifikacija procesa upravljanja šumama – FSC standard

Na realizaciji ovih projekata bio je angažiran veliki broj domaćih i stranih eksperata uz aktivno sudjelovanje predstavnika vlasti, nevladinih organizacija i drugih zainteresiranih strana.

Šumarski program Federacije BiH

Opći dio Šumarskog programa FBiH, kojim se definira šumarska politika je završen i prihvatila ga je Vlada FBiH, a njegovo usvajanje od strane Parlamenta FBiH prolongirano je do donošenja Zakona o šumama.

Državna/nacionalna inventura šuma na velikim površinama ima za cilj utvrđivanje trenutnog stanja šuma i šumskih zemljišta i stvaranje baze podataka koja će poslužiti kao osnov za izradu strateških dokumenata, procjenu i monitoring zdravstvenog stanja šuma, uključivanje u procese izvještavanja po međunarodnim sporazumima i konvencijama, kao i za postavljanje prioriteta za istraživanja i razvoj u šumarstvu.

Master plan šumske transportne infrastrukture u Federaciji BiH

Federalno ministarstvo je izradilo dugoročnu strategiju planiranja Master plan šumske transportne infrastrukture u Federaciji BiH (Master plan ŠTI). U ovom strateškom dokumentu je provedena sveobuhvatna analiza stanja o ŠTI u Federaciji BiH i na osnovu podataka iz različitih izvora definirane preporuke i smjernice za daljnji razvoj primarne i sekundarne mreže ŠTI uz koje bi se trebalo omogućiti kvalitetno planiranje u oblasti šumske transportne infrastrukture, kao i stvoriti mogućnosti za pravovremeno i transparentno tekuće i investicijsko održavanje.

Informatički sistem šumarstva u FBiH

Uspostava jedinstvenog Informatičkog sistema šumarstva u FBiH ima za cilj omogućiti sveobuhvatno, pouzdano i brže praćenje stanja i promjena u oblasti šumarstva uz primjenu suvremenih informatičkih tehnologija.

U cilju normativnog reguliranja uspostave i razvoja informatičkog sistema šumarstva, Valda Federacije BiH usvojila je Odluku o upravljanju, održavanju i korištenju informatičkog sistema šumarstva u Federaciji BiH (Službene novine FBiH. broj: 69/18).

U 2019. godini je proveden projekt izrade modula Stanje šuma u oblasti Evidencije šuma ISS-a. Izrađena je i aplikacija za unos podataka o izvršenju sječa.

U 2020. godini proveden je projekt unosa podataka o stanju šuma iz važećih šumskogospodarskih osnova.

Za razvoj i uspostavu informacionog sistema od prioritete važnosti je razina praktične obučenosti operativnog kadra u sektoru šumarstva, kao i spremnost i sposobnost rukovodećeg kadra da uoči i prepozna potrebu njegovog kreiranja i razvoja.

Ministarstvo poduzima aktivnosti za daljnji nastavak razvoja ISS-a, ali je zbog proceduralnih razloga realizacija planiranih aktivnosti otežana.

Certifikacija šuma

U Federaciji BiH se certifikacija šuma vrši po FSC sistemu certifikacije.

Misija FSC je promicanje ekološki prihvatljivog, društveno korisnog i gospodarski uspješnog upravljanja šumama u svijetu.

Aktualno važeći FSC certifikat u FBiH postoji za oko 71% površine šuma i šumskih zemljišta.

Nacionalni FSC standard za održivo gospodarenje šumama u BiH zvanično je odobren od strane Forest Stewardship Council (FSC) 2019. godine.

**Informaciju izradila
Federalna uprava za šumarstvo**

Zaključci Vlade Federacije Bosne i Hercegovine

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
ВЛАДА

BOSNIA AND HERZEGOVINA
FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

GOVERNMENT

Na osnovu člana 19. stav 4. Zakona o Vladi Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06), Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, na 280. sjednici održanoj 09.09.2021. godine, donosi

ZAKLJUČKE

1. Usvaja se „Informacija o gospodarenju šumama u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2020. godini i planovima gospodarenja šumama za 2021. godinu“ Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.
2. U cilju prevazilaženja teškog stanja u oblasti šumarstva izazvanog nepostojanjem zakona o šumama Federacije Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine upućuje urgenciju Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine da hitno uzme u razmatranje Prijedlog zakona o šumama, koji je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvojila na 110. sjednici, održanoj 07.07.2017. godine u Sarajevu i uputila u parlamentarnu proceduru.
3. Vlada Federacije BiH je na 154. sjednici održanoj 30.08.2018. godine utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt zakona o reprodukcijском materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja. Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH je isti usvojio na 10. redovnoj sjednici, održanoj 29.01.2020. godine. U cilju usklađivanja zakonodavstva Federacije BiH sa zakonodavstvom EU kao i prevazilaženja uočenih problema u ovoj oblasti, Vlada Federacije BiH upućuje urgenciju Domu naroda da hitno stavi na dnevni red Nacrt zakona o reprodukcijском materijalu šumskog i ukrasnog drveća i grmlja.
4. U cilju prevazilaženja nagomilanih problema u oblasti lovstva Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je izradilo Prednacrt zakona o lovstvu i uputilo ga na mišljenja u novembru 2019. godine, Federalnom ministarstvu finansija, koje i nakon dvije urgencije upućene od strane Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva nije dostavilo svoje mišljenje. Vlada Federacije BiH upućuje urgenciju Federalnom ministarstvu finansija da u što kraćem roku dostavi svoje mišljenje na Prednacrt zakona o lovstvu.
5. Obavezuju se korisnici državnih šuma da poduzmu sve neophodne aktivnosti u cilju izvršenja radova planiranih godišnjim planom realizacije šumskoprivrednih osnova.
6. Pozivaju se kantonalne uprave za šumarstvo na intenzivno praćenje realizacije šumskoprivrednih osnova i poduzimanje aktivnosti u okviru svojih ovlasti i redovno izvještavanje Federalne uprave za šumarstvo.
7. Pozivaju se kantonalna ministarstva nadležna za poslove šumarstva i kantonalne uprave za šumarstvo da planiraju namjensko trošenje finansijskih sredstva koja se prikupljaju u budžetima kantona na osnovu kantonalnih propisa kojima se uređuje oblast šumarstva.
8. Nalaže se Federalnoj upravi za inspeksijske poslove da u saradnji sa kantonalnim inspekcijama i kantonalnim upravama za šumarstvo, intenziviraju kontrolu realizacije šumskoprivrednih osnova, te da preventivnim i represivnim mjerama, u skladu sa svojim nadležnostima, obezbijede sveobuhvatnu i potpunu realizaciju svih radova planiranih osnovama uključujući i planirane sječe ravnomjerno u svim gazdinskim klasama šuma, kako je to definisano važećim propisima za oblast šumarstva.

9. Zadužuje se Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva da „Informaciju o gospodarenju šumama u Federaciji BiH u 2020. godini i planovima gospodarenja šumama za 2021. godinu“ sa Zaključcima Vlade Federacije BiH prosljedi vladama kantona, kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove šumarstva, kantonalnim upravama za šumarstvo i preduzećima koja gospodare šumama na znanje i postupanje.
10. Zadužuje se Generalni sekretarijat Vlade Federacije BiH da ove zaključke dostavi Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine.

V. broj: 1380/2021
09.09.2021. godine
Sarajevo

PREMIJER

Fadil Novalić